

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

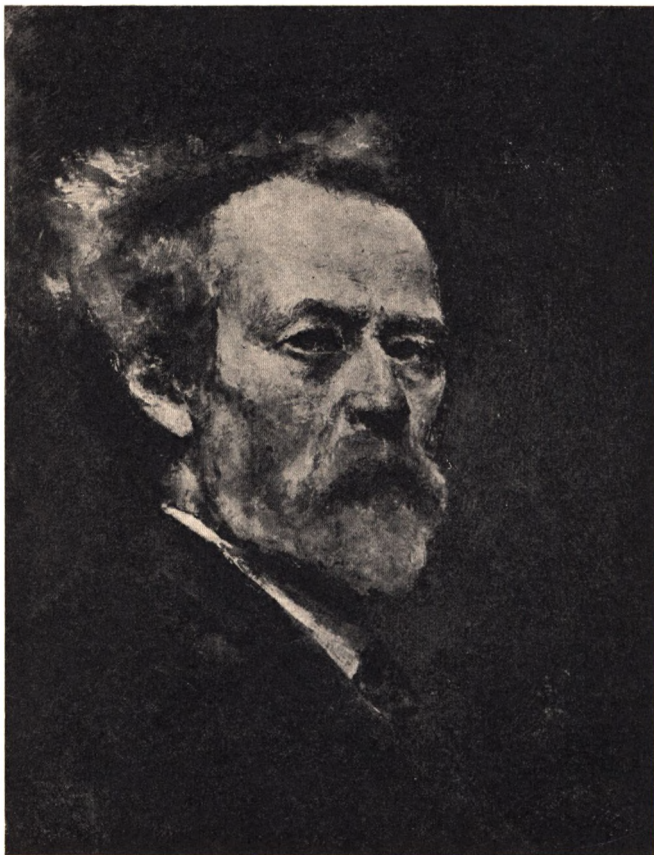
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MALEREN P. A. SCHOU

SELVPORTRÆT. 1908

JENS PEDERSEN

MALEREN P. A. SCHOU

LEVIN & MUNKSGAARDS FORLAG

KØBENHAVN · MCMXXIX

Copyright 1929
by
Levin & Munksgaard

Printed in Denmark

WILJ. PEDERSEN & BOSTRYKKEREN
KØBENHAVN

INDLEDNING

DEN Biografi af Maleren P. A. Schou, som her forelægges, er skrevet 1920 af Forfatteren Jens Pedersen. Manuskriptet har siden da henligget hos dets Ejer, Fru Elisabeth Schou, der nu foranlediger det udgivet for at bidrage til at bevare Minde om Kunstneren, der gennem mange Aar stod i nært Venskabsforhold til hende og hendes afdøde Mand, Godsejer Einar Schou til Palsgaard, Kunstnerens Slægtning.

Naar Biografien først fremkommer nu, er Grunden, at Manuskriptet i den Form, det forelaa, viste sig uegnet til Udsendelse, idet Forfatterens Død hindrede ham i det sidste Gennemsyn, som sikkert vilde have ført til en bedre Ordning af de Oplysninger vedrørende Schou's Levnedsløb, han med stor Flid havde indsamlet. Disse har ikke altid været let tilgængelige. Forfatteren har saaledes maattet foretage Rejser til Steder, hvor Schou i sin Udlændighedstid levede, for der at opsøge Venner

og Arbejder af ham, — ogsaa her i Landet har han ikke sparet sig nogen Ulejlighed for paa bedste Maade at kunne underbygge sin Skildring.

Værdifuld Hjælp er ydet ham af Kunstnerens da endnu levende Søster, Frk. Ida Schou; hun var den sidste af Søskendeflokken, og omfattede alt hvad der angik hendes Brødre Ludvig Abelin og Peter, med den største Veneration. Schou's gamle Husbestyrerinde Frk. Emma Classen, og Maleren Wohlers i Hamborg, har ogsaa været udmærkede Kilder, ligesom Breve til Slægt og Venner har været stillet til Forfatterens Raadighed, — den Side af hans Bog maatte da siges at være i fortrinlig Stand. For at muliggøre dens Fremkomst, og derved yde et Bidrag til en Kunstnergenerations Historie, viste det sig nødvendigt at foretage en Nyordning, hvorved Rettelser, Udeladelser og Sammentrækninger har fundet Sted. Forfatterens egne Ord er dog helt igennem fulgt uden Tilføjelser, ligesom hans Domme og Værdsættelser er vist ethvert rimeligt Hensyn. —

Hvad Udgiften, der gennem en Aarrække stod P. A. Schou nær, kunde ønske at tilføje, kan kun blive en Kærlighedserklæring til hans Minde.

En Udstilling, der i Begyndelsen af Aarhundredet fandt Sted hos en Møbelhandler paa en 1ste Sal paa Østergade, var Anledningen til et Venskab, der varede til Schou's Død. Udstillingen var foranstaltet af nogle unge Malere, og Besøget var godt, skønt

Billederne ikke frembød synderlig Interesse, med Undtagelse af nogle Portrætter og Interiører af en Maler, der hed P. A. Schou. Den ene spurgte den anden: „Hvad er det for en Schou?“ — men ingen vidste rigtig Besked, — nogle paastod, at han var en Tysker — men i alt Fald var han en ældre Kunstner, og boede etsteds ude ad Valby til. Saa en Dag tonede han frem i egen Person og viste sig at være en Mand i Halvtredserne, ret lille og mager, og med et smalt, aandfuldt Hoved, — et Par usædvanlig stærke Øjne, mørke og glødende, prægede hans blege, furede Ansigt.

Et Besøg hos P. A. Schou begyndte altid med et „Velkommen“, der kom fra et varmt Sindelag, og i hans beskedne Bolig var det godt at være Gæst. Der var hyggeligt. — Omkring Vinduet snoede sig en Vedbend, den sorte Hestehaarssofa med den buede Ryg, det gamle Bord med de mange Hug og Skrammer fra Skiltemagertiden i Hamborg, de gode Billeder paa Væggen og Frk. Classens, paa engang faste og blide Puslen-om, alting bevirkede, at Venner befandt sig vel der. Schou selv var — naar ikke netop Arbejdskvaler hærgede ham — en Mand, der forstod at gemme sit bedrøvede Hjerte bag Munterhed — ja Kaadhed. Der var udbredt noget vist „sterbensverliebt“ over hans romantiske Personlighed, et eget Dobbelttræk af Vemod og Selvironi. Skælmeriets Solstrejf formaaede dog ikke at skjule, at Livets Vind og Vejr havde kradset godt op, og at mangel på bedsk Kalk

var blevet tømt paa Vejen. Men Malurt var ikke gaaet ham i Blodet, og hans Livslyst var ikke blevet skrinlagt.

Han var gammel Gæst i Apollos Tempel, og søgte sig gerne Forbundsfæller til Strejftog derinde. Der sidder rundtom mange fine Mennesker, upaaagtede og i fattige Forhold, men i Besiddelse af god Dannelse, — saadanne havde hans særlige Interesse. Ingenlunde svævende og vævende, men med Alvor og Mildhed søgte han at retlede, hvor Indsigten var standset, og forstod meget godt at sætte ind netop paa afgørende Steder, — hans Tanker havde Aarsagsforhold og var fæstnede i Lyset af hans Livs Hændelser.

Om sit Maleri talte han ikke gerne — hverken om hvad han engang havde malet eller om, hvad han agtede at gøre. Betragtedes det Billede han netop arbejdede paa, kunde der falde saadanne Bemærkninger som gængs er mellem Malere, naar de ser paa Billeder, enkelte stilfærdige Ord — men dog som en Flugt, som om det ikke var noget at opholde sig ved. Det var dog ikke til at tage Fejl af, at det brændte stærkt i ham. Kom han fra en Udstilling, var det paafaldende saa lidt han huskede af det, han ikke brød sig om, for desto varmere at udtrykke sin Beundring for det, han holdt af, thi hans Øjne saa det gode. Kunstpolitik var ham en Gru.

Langt hellere var han en opmærksom Tilhører eller fortalte selv om løst og fast, paa en levende og anskuelig Maade. Højst

indtagende var han, naar han sad og læste Heine, det blev rigtig til Fløjtespil, Satire og nedkæmpet Smerte. Fængslende var det ogsaa, naar han fortabte sig i Mindet om længst henfarne Mennesker, han i sin Ungdom havde kendt — disse Lythans'er, Haberbier'er og Werliin'er — Mennesker, der trods Hjertets rene Vilje paa en eller anden Maade havde faaet Tilværelsen forfusket og siden sad hen i Tysthed og Trods.

Jævnlig gik hans Tanker tilbage til de utrolig fattige Studieaar i Paris, — fattige paa Livets Goder, men ikke paa indre Udvikling. For at kunne klare Tilværelsen fremstillede han, i den Fritid Studierne levnede ham, smaa Skilte til Brug i Butiksvinduerne, som han saa søgte at afsætte til de Handlende i Gaderne paa venstre Seinebred eller paa Montmartre. Han fortalte, at han dog mangen Aften segnede træt om paa en Bænk, naar ingen havde villet købe. Han elskede den skønne By ved Seinen og var gaaet i Lære hos Frankrigs Kunst, — men i Tyskland havde han levet sine Manddomsaar, og det Land havde givet ham Brødet. Derfor stod det tyske Folk hans Hjerte nærmest, og han gemte i sit Sind mange Erindringer fra den Tid om fine Former for menneskelig Adfærd.

Den varme Beundring han Livet igennem nærede for sin ældre Broder Ludvig Abelin — Maleren — flettede sig smukt ind i saadanne Samtaler og gjaldt baade dennes Kunstner- og Menne-

skeværd. Ludvig Abelin havde aabenbart taget den yngre Broder Peter med, naar Lejlighed og Midler var for Haanden, og vist ham, hvor noget var at se, for derved at aabne Aandens Verden for ham. Ikke at forglemme er f. Ex. den Tone, hvori P. A. Schou talte om den Tids Teater — han nævnede dets Kunstneres Navne med samme hemmelighedsfulde Varme, som Navnet Wilhelm Marstrand altid fik gennem hans Mund.

Sine Drengears lyse Tid fortalte han ogsaa gerne om. Tumblepladsen for deres Løjer var den Del af Vesterbrogade, der strækker sig fra Oehlenschlägers Fødested til Søndermarken, thi herude havde hans Moder bosat sig, da hun som Enke var flyttet til København med sine Børn. I Gæstgivergaardene, — i „Amerika Mølle“, „Sorte Hest“ og „Blaa Stud“ — følte han sig hjemme, her holdt mange Slags Folk til, det var noget for en rask Dreng. Store Kvægdrifter ude fra Roskilde Landevej, Kalvevognene, der ramlede over de toppede Brosten, med Dyrenes Hoveder hængende ud over Bagsmækkene, Flokke af Lam paa Vej til Trommesalen — alt dette hørte til Dagens Orden. Sjøv med Vægterne, og paa Vinterdage Snebolde i Nakken paa Bønderne, der indpakkede i deres Kavajer agede mod Vesterport i deres Kaner, regnedes til Bedrifter, det gjaldt om at slippe godt fra — ligesom de altfor lange Svømmeture i Kalvebodstrand og de vilde Røverlege paa Tømmerpladserne og i Enghaven. Til Sommerglæderne hørte ogsaa Jagt paa Sommerfugle oppe paa Voldene eller

langs de den Gang blomsterfyldte Landevejsgrøfter ud ad Skoven til. Denne Passion sad saa dybt i Schou, at han selv som gammel Mand, naar han var ude paa Fodvandring, ikke kunde lade være at rende efter en Sommerfugl, thi han var en Beundrer af disse vingede Væsner med de skønne Farver.

Blomsterne havde ogsaa i ham en Kender, og han malede dem ofte og gerne — det syntes, som om en Blomst ikke alene betød Form og Farve, men ogsaa var ham en Tolk for indre Anliggender — et Symbol af vidtrækkende Betydning. Han saa paa Blomster ligesom gennem en Hinde af Vemod og formaede at male en Rose, som var den en Tragedie.

Forøvrigt var det nu uvæsentligt, hvilket Billedmotiv han havde, thi Immortellens evige Aand fulgte altid med i hans Arbejder, — uformærket klang visse dragende Akkorder deri, som fra et hjemløst Sind. I hans Interiører raader Halvlysets melodiske Magt — de synes malede ved Foraarstide, naar Dagene ganske stille tager til. Menneskene i disse Stuer har grædt ud og taler sagte om bristede Forhaabninger. Alvor bygger i de stille Skove, han har malet — hen over dem gaar Fuglenes Træk hjem til Rederne, og langt borte slukkes Aftensol i fjerne Ruder. —

Hvad har bundet hans Sjæl?

Herpaa kan vel kun svares med Gisninger af subjektiv Art. I et Brev, der endnu gemmer Varmen fra den Haand, der skrev

det, citéer han Johannes Ewald: „Jeg vilde gerne være munter, og dog — ved — jeg — ikke“ —

I de Aar, Talen her er om, var det i al Fald ikke Manglen af Livets Pynt og Prydelser, der dølgede sig bag hans forpinte Ansigt — snarere aandelige Brydninger med alt det i Verden, der inderligt bød ham imod. Dertil kom saa Legemets svigtende Kræfter, og dermed følgende Virkninger paa Arbejdet — de lod sig ikke skjule, for han saa altid med skarp Kritik paa sig selv — og sluttelig Savnet af økonomisk Frihed. Thi det højtærede Publikum brød sig nu engang ikke om hans Billeder, — ønskede i hvert Fald ikke at købe dem. Naar han malede, dyppede han i en Sværte, der ikke havde Kurs, og hans Existens var derfor afhængig af hans Venner. Det var nu hans Lod. Han, der af Naturen var anlagt som Vært — thi han var født med aaben Haand — maatte altid være Gæst. Omend han mødte dette Problem saa at sige i Arbejdsstilling, idet han ufortrøden sled saa langt Kræfterne rakte, saa lod det sig dog ikke ændre. For et Karlfolk som P. A. Schou følte det som at være henvist — ja — forskudt til at leve i den mørke Forgaards klamme Skygge. Hans Genius led derunder. —

Paa Auktionen efter hans Død (Januar 1916), viste hans efterladte Billeder sig at være efterspurgte og at blive godt betalte. Der skete da det mærkelige, at Frk. Classen, der var hans Arving, fik en liden Formue at raade over. Ihukommende sin Herres

trange Vej bestemte hun, at der efter hendes Død (der indtraf 1925) skulde oprettes et Legat, der under Navnet: „Maleren P. A. Schou's Mindelegat" skulde henlægges under Gallerikommis- sionen og tildeles ældre Kunstnere. Hun handlede herved ganske i Schou's Aand, thi det vilde ogsaa have været ham en Hjertesag at vise de Venner, der ikke svigtede gennem de lange Aar, at de- res Tro paa ham tjente ædle og fjernere Formaal.

Disse Venner nævnede han ofte: Karl Madsen, der væsentligt foraarsagede, at han vendte hjem til Danmark, Einar Schou, hvis Vilje stedse var beredt til at hjælpe og glæde ham, og endelig Charlie Hansen i London, hvis varme Hjertelag og Omtanke al- tid var vendt imod ham.

For saa vidt var jo alting godt — men dog kun for saa vidt —

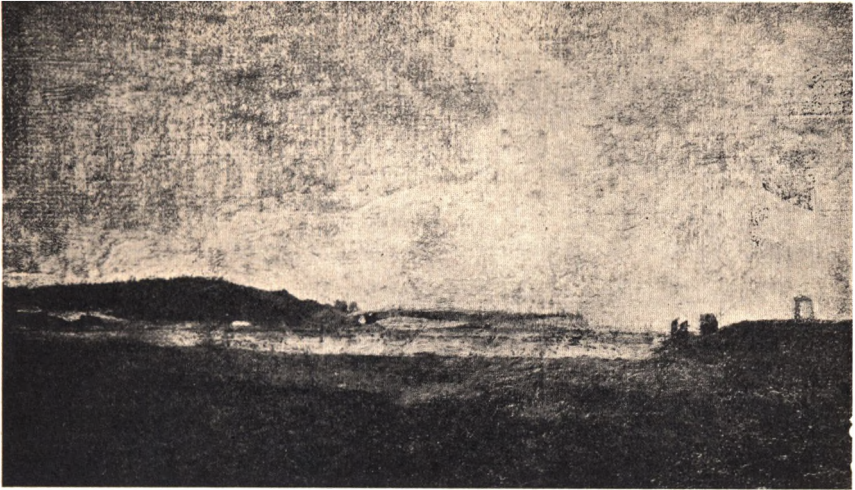
„Maaske undrede det en og anden, at den udmærkede svenske Kunstforsker og fine Kritiker Georg Gøthe i sine Indtryk fra Malmø-Udstillingen (Nordisk tidskrift, 1915) nævnte P. A. Schou som en af Danmarks bedste Malere. Særligt fremhævede han det store Billede „Alvor", nu skænket til vort Galleri: „Hvor der ligger megen baade sjælelig og kunstnerisk fin Kultur i et saadant Billede; jeg kom til at ønske, at vi i Sverrig havde lidt mere af den Art Kultur, som har sin rette Hjemstavn i Danmark". Men da efter P. A. Schous Død en Samling af hans Arbejder var grupperede om dette Billede paa Charlottenborg-Udstillingens

Æresplads, fæstnedes ogsaa hos os den rette Erkendelse af hans Værd. De Fleste overraskedes ved at se, at Værdien havde været saa stor. En anden Goethe har skrevet Digtet „Künstlers Apotheose“. Dér føres den afdøde Maler ved Musens Haand til Skuepladsen for hans Triumf. Men Æren glæder ham ikke; hans Skygge sukker: Ak, havde der blot engang været færre Torne paa den Levendes Vej!" —

Med disse Ord sluttede Dr. Karl Madsen den Fortale han skrev i Auktionskataloget.

November 1929.

VALDEMAR NEHNDAM.

UROLIGT VEJR. SKITSE

BAADE paa fædrene og mødrene Side stammede P. A. Schou fra god gammel Møllerslægt. Om sin Familie og Kreds fortæller han i et Brev, der er beregnet paa at bidrage til en Biografi og Karakteristik af den seks Aar ældre Broder, Maleren Ludvig Abelin Schou:

„Min Fader, Frederik Schou, Kjøbmand i Frederikssund, havde gennemgaaet Kunstakademiet, og uddannet sig til Dyreremaler under Gebauer, til hvem Familien stod i venskabeligt Forhold. Han malede flittigt efter Naturen, og copierede de hollandske Mestre, men forinden han naaede at gøre sig bekendt, blev hans Fader, Kjøbmand Abelin Schou i Slagelse, ved de ulykkelige Pengeforhold i 1820 Aarene pecuniært ødelagt, og min Fader kunde derfor ikke mere vente Understøttelse fra Hjemmet til Fortsættelse af sine Studier, og opgav dem derfor.

Fader bevarede dog altid en varm Kærlighed til Kunsten, og havde tidligt aabent Øje for de store Evner, der var nedlagt hos min Broder Ludvig, og gav ham den første Vejledning i Tegning.

Da der i Frederikssund, hvortil min Fader 1840 var flyttet, ikke fandtes nogen god Skole, kom Ludvig i Huset hos min Onkel Grosserer Peter Werliin i Kjøbenhavn. Skoleundervisning fik han i det von Westen'ske Institut. Han var ikke nogen særlig flink Elev, men glad naar han kom hjem og kunde tage fat paa Blyant og Farver. Min Morfader, Malermester A. F. Werliin havde opgivet sit Værksted, og boede nu sammen med sine Børn. Bedstefader kom til at indvirke stærkt paa Ludvig. Han havde i sin Ungdom været Elev af Juel og havde malet flere Portrætter. Et Selvportræt i vor Besiddelse giver, efter min Broders ofte udtalte Ord, Vidnesbyrd om Begavelse. Dog en tidlig Forelskelse gjorde ham utro mod Kunsten, og han blev Malermester og Laugets Oldermænd. Han var af et livligt Temperament, havde Fantasi, og fin Sands for hvad der var godt og ægte. Min Moder arvede sin Faders Natur, hun var mere opofrende end sentimental, — en af disse udmærkede Mødre, som vød at bevare Respekten hos Børnene. Min Fader var en blid Mand, han havde overvundet sig selv ved at opgive Kunsten, der var hans inderste Interesse, og søgte ved sit fordringsløse Væsen at brede Fred og Velsignelse om sig, — elsket af alle han kom i Berøring med, blev han ogsaa selv lykkelig.

Da Ludvig var tretten Aar gammel, døde Fader, og Moder flyttede til Kjøbenhavn 1852, og Ludvig kom da igen hjem. Efter sin Konfirmation kom han i Malerlære for ikke at staa hjælpeløs, hvis hans Kunstnerevner ikke strakte til til at ernære

ham. Familien havde jo haft bitre Erfaringer. Efter endt Læretid gjorde han Svendestykke, og kunde nu ved sine Onklers Hjælp (H. H. Schou og Pastor Werliin) tænke paa at blive Maler. Han havde ogsaa Fremgang paa Akademiet, erholdt tidligt den lille og store Sølvmedaille, men concurrerede uden Held to Gange til Guldmedaillen. Efter dette Resultat var det hans Hensigt at opgive Kunsten, og kun ved min Onkel, Agent H. H. Schou's Opmuntring og Hjælp undgik han Bedstefaders og Faders Skæbne, og rejste 1864 til Rom.

Forinden Rejsen var han meget optaget af „Nordens Gudelære“. Nætterne var søvnløse, han stod op, tændte Lys og tegnede — Fantasien plagede ham og gav ham hverken Ro Nat eller Dag. Ofte vækkede han mig og bad mig staa op og tale med ham. Undertiden gik vi da sammen i den tidlige Sommermorgen ud i Søndermarken, og han fortalte mig, hvad han tænkte at skabe. I den Sommer fremkom Tegningerne til „Ragnarok“. En Del af Sommeren tilbragte Ludvig hos Onkel, Pastor Werliin i Ferslev ved Roskilde, og han sagde ofte, at disse Besøg var af stor Betydning for ham. Paa Præstegaarden var der stille. Onkel Christian levede ganske alene, (Skæbnen havde været ham haard, hans Hustru havde forladt ham og giftet sig med Digteren Christian Winther) og søgte at finde Fred i Studeringer. Her kunde Ludvig uforstyrret tænke og arbejde hele Dagen, og naar Onkel søgte ham op, havde de begge noget paa Hjerte og indvirkede lykkeligt paa hinanden; Samtalen holdt dem ofte vaagne til langt hen paa Natten. Onkel Christian var en ægte Bedstefaders Søn, lærd og trodsig, et Menneske hos hvem Ilden først slukkedes af Døden. Min Broder derimod, rolig og overbærende, Faders bedste Søn.

Allerede som 10 Aars Dreng havde han givet Bevis paa sin Iagttagelsesevne. Han havde set Christian den 8des Begravelse og tegnede Ligtoget, kolorerede det, klippede Figurerne og Grupperne ud, klæbede dem paa Pap, og det i den Orden han havde set dem drage forbi. Alt var korrekt, og omend set med Barneøjne, laa et højtideligt Præg over det hele. Om sin Kunst talte Ludvig sjældent. Han var i denne Henseende stolt og ønskede ikke at blive bemærket, han var stille, mild og kærlig, og bedømte andre Kunstnere med Overbærenhed. Naar han havde levendegjort sin Fantasi og sine Følelser, var han glad og lykkelig som et Barn, men sine Arbejder agtede han ikke højt . . ." — —

I disse Omgivelser, i denne Atmosfære af romantisk Kunstbegejstring, blandet med praktisk Sans for, at Kunsten skal kunne ernære sin Mand, fødtes Peter Alfred Schou som den yngste af fem Søskende.

LANDSKAB VED BISSERUP. 1881

HAN kom til Verden i Badstuestræde i København d. 8. Oktober 1844 Kl. 11 om Aftenen, efter at Moderen, der var paa Besøg fra Frederikssund hos sine Forældre, var kommen hjem fra Det Kongelige Teater, hvor hun havde set Scribes Lystspil „Statsmand og Borger“.

Derfor blev det Skik i Familien at kalde ham „Komediedrengen“, hvad der fik yderligere Hævd, fordi han var saa sprælsk og uregerlig paa sin Ammes Arm. Men da kært Barn — han var og blev sin Moders Hjertebarn — har mange Navne, maatte Peter Alfred ogsaa lyde Tilnavnet Peter Ufred, fordi han sidenhen viste sig saa oplagt til Spilopper og Slagsmaal.

I de første Barneaar levede han i Frederikssund og voksede op i den lille Købstads Idyl ved Issefjordens bølgende Landskab. Efter Faderens Død forblev Moderen boende der et Par Aar; han var godt 8 Aar, da hun flyttede til København. Hendes økonomiske Situation var forandret, nu da Familien var uden Forsørger, men Farbroderen i Slagelse paatog sig at udrede en aarlig Sum som Godtgørelse for, at den Afdødes Interesser i hans Forretning ikke blev frigjorte, og saaledes fik hun en beskeden Existens for sig og sine Børn. Hun fik en Lejlighed ude paa Vesterbrogade i en Baggaard, den var billig, og her var landligt og sundt. Dengang var der paa Vesterbro mange Haver, og ved Huset var der en stor Gaardsplads, hvor Børnene kunde tumle sig.

Peter blev sat i Skole i von Westen's Institut, men paa Skolebænken hentede han sig ingen Laurbær, thi han var en vild Krabat, der hellere vilde tumle om med Kammerater i det Frie end passe Bøgerne. Disse Kammerater var oftest Drengene i Træsko og lappede Bukser, bare det var raske Drengene, Drengene med Hjertelag, brød han sig ikke om det ydre. De strejfede om i Mark og Eng paa Jagt efter Sommerfugle, Biller, Snoge eller Fugleæg, ofte til stor Ængstelse for Moderen, der aldrig vidste, hvor Drengene var.

Dygtig var han til Idræt. Han kunde slaa Kraftspring og gaa paa Hænder. Fægte og hugge kunde han ogsaa paa sin egen Metode, saadan som han havde set Ridderne gøre det paa Teatret. Og han arrangerede sammen med Kammeraterne, der i ham saa deres Anfører, Ridderlege eller Slagsmaal med Drengene fra Nabokvarteret. Det var eventyrligt, hvad han kunde finde paa. Naar han havde fanget Snoge ude i Charlottenlund, kunde han løbe ud og ind mellem Vognene paa Strandvejen, springe op paa Vogntri-

nene og skræmme Damerne med en Haandfuld Snoge fra Botaniserkassen, mens Kammeraterne saa til i Gysen og Beundring. Og han var en dygtig Svømmer, en rigtig Vovehals. En tidlig Sommermorgen drog han med et Par Venner paa Fodtur, og da de Syd for Ermelunden opdagede en Snog, forfulgte de den ivrigt.

HVILENDE DRENG. 1881

Den smuttede imidlertid fra dem ud i det saakaldte „Hundekær“ ved Jægersborg Kaserne, hvor den svømmede i Vandskorpen. Da kastede Peter resolut sit Tøj, sprang ud i det ret dybe og farlige Vand og fangede Snogen, som blev ført levende hjem.

Fuld af Interesser var han. De bedste betroede han kun sine to Venner, Venner for hele Livet, hvor langt de end kom bort fra hverandre. Edouard Harboe var en Klassekammerat, hvis Moder var en daarlig situeret Enke efter en Major. Han blev Officer, eg-

nede sig dog som Dreng ikke til at slaas, hvorfor Peter maatte optræde som hans Forsvarer, naar Fjender fra Nabokvarteret overfaldt ham, — og Frederik Rasmussen, som ikke gik i saa fin en Skole, han var aabenlyst fattig. Men han beundrede Peter, fordi han kunde tegne, og fordi han kunde fortælle, hvad han havde oplevet paa Teatret. Thi Frederik holdt selv af at tegne, og han kom ikke i Teatret. De var enige om, at de vilde være Malere, og Peter viste ham, hvordan man skulde tegne et Hovede — det havde han lært af en Billedhuggersvend, og han havde ogsaa i Hemmelighed afluret sin store Broder, naar denne tegnede. Frederik var lykkelig, naar de tog i Skoven sammen. Saa saare Peter kom derud, smed han sig i Græsset og deklamerede: Herlige Skov! — — — og pludselig op igen, naar der viste sig en Sommerfugl! — Til Vennerne betroede han sine Drømme, som var mange, men altid mundede ud i, at han vilde være Kunstner, og ogsaa sine Sorger, naar han havde gjort noget galt og uværdigt. Saa skammede han sig og led oprigtigt over det. Stille og andægtig blev han i sin store Broder Ludvigs Selskab. Han elskede og frygtede ham, vilde helst være sammen med ham, og skønt Ludvig ofte fandt det besværligt at have ham hængende efter, lod han sig ikke ryste af og lyttede til, hvad Broderen talte om og studerede den Lethed, hvormed han tegnede, hemmeligt opfyldt af Beundring og Lyst til at kunne gøre ligesaa. Men derom mælede han ikke et Ord til ham eller nogen i Hjemmet.

Han stod ogsaa Model for Ludvig. Han er Fiskerdrengen, der vinker ad en Pige paa Billedet „En Fiskerstue“ malet i Slagelse 1858, og man kan tænke sig med hvilke Følelser: saadan skulde han ogsaa selv male og holde Model! — Men ak, der var ikke

DRENGEN MED KRUKKEN. 1881

meget Haab om at gaa Kunstnervejen, saa svært det var for Ludvig at komme frem og gøre sig gældende, saa dyrt det var for Moderen og saa tungt at maatte modtage andres Hjælp! Det turde han slet ikke tale om, for han kunde ikke tegne saa let, saa vidunderligt som Ludvig, der var født med en Blyant i Haanden. Men han vilde nu være Kunstner. Han vilde løbe hjemmefra og sørge for sig selv. Naar han blev konfirmeret, vilde han til Søs — han vilde til Vestindien, over til en Tante, der var Lærerinde hos Marstrand, en Broder til Ludvigs Professor paa Akademiet. Saa skulde det nok gaa.

Men han løb nu alligevel ikke hjemmefra, og der blev ingenting af hans Luftkasteller. Dengang var der Hustugt i Familierne. Farbroderen, Agenten i Slagelse, der var klar over, at Moderen ikke havde Krammet paa Peter, sagde til hende: „Lad mig faa Opsigt med ham!“ Og saa gjorde han kort Proces og satte ham i Manufakturlære i Slagelse. Der hjalp ingen kære Mor. Han maatte bøje sig for det uundgaaelige. Men til sin Ven Frederik skrev han bedrøvet, at nu var det rigtignok et helt andet Liv. Op af Sengen før Fanden fik Sko paa, feje, skure, pynte Vinduer . . . ! Om Hverdagen var Butikken aaben fra 6 Morgen til 10 Aften! Søndag var der aabent til 9 Formiddag, lukket til 4 Eftermiddag og saa atter aabent til 10 Aften! Kun de højhellige Dage var alt lukket, og — Fugleskydningsdagen fra Middag. Den Dag kunde han ude i Skoven komme til Vinduesbal, d. v. s. staa og se ind ad Vinduerne paa, at de andre dansede i Pavillonen.

Peter Schou hadede denne Slavetilværelse, men han havde Pligtbegreb, og han følte, at han selv maatte frigøre sig, hvorved han dengang naturligvis tænkte paa sin Fremtid som Handelsmand. Derfor laa han om Aftenen og langt ud paa Natten tænder-

klaprende i det iskolde Soveværelse i Sengen, som han delte med den anden Lærling, og lærte sig Tysk ved en usselt lysende Tællepraas. Hans Kunstnerdrømme har næppe levet i denne strænge Virkelighed. Lykkelig var han, naar han kom hjem paa en kort Ferie; hvis Ludvig da var hjemme, var han ikke til at trække fra ham.

Da Læretidens fem drøje Aar var forbi, var der ikke Bud efter at beholde ham. Agenten leverede ham tilbage til Moderen med den bestemte Erklæring: „Nu har der været Besvær og Vrøvl nok med ham. Her har du ham tilbage!“ — —

Men Købmand var han altsaa blevet, endda en dygtig Handelsmand. Den reale Sans og Evnen til at omgaas de forskelligste Mennesker, der siden kom ham til Gode, var blevet vel udviklede. Dog Penge brød han sig ikke om. Han vilde kun være den, der tjente sit Brød og ikke skyldte nogen noget, og det bundne ved Forretningslivet, den Afhængighed af Penge, som det fører med sig, var ham inderlig imod. Derfor holdt han heller ikke ud at være paa Kontor hos en Smørgrosserer i København. Han vilde ud, bort fra de trange Forhold i alle Fald. Og da en Ven skaffede ham en Plads som Korrespondent paa et Kontor i Hamborg, sagde han efter et Aars Forløb trods Moderens Protester Smørret Farvel og rejste.

Broderen Ludvig, der i 1864 var rejst til Rom, synes at have haft mere Forstaaelse end den øvrige Familie af, at der var Krummer i Peter. Han skriver hjem: „Jeg hører, at Peter er kommen til Hamborg. At I ikke synes rigtig om det, kan jeg nok forstaa, men jeg tror, at det er meget godt for ham. Det er dog først, naar man kommer ud og lever mellem Fremmede og skal sørge for sig selv, at man lærer at føle sig som et voxent Menneske, og at man

maa hænge i for at blive til noget. I skal se, det gaar nok godt med ham. Han har en udmærket god Natur og er et begavet Menneske. Gud hjælper ham nok, det har ingen Nød." —

Fra det kærlige, men trange Hjem, hvis Vé og Vel han som

LANDSKAB VED HAMBORG. 1896

Søn og Broder altid inderligt fulgte, aabnede nu Eventyret sig for ham under større Horisont, skønt det heller ikke smagte ham at sidde paa Kontor i Hamborg; det var en prosaisk Tilværelse, som han bar saa kort som muligt. Friere var det dog at drage fra By til By, og allerede Aaret efter — i 1866 — begyndte han at drive selvstændig Agenturvirksomhed i Tyskland og Skandinavien. Overalt traf han Mennesker og Natur i Samklang med den fa-

rende Svend, der hele Livet boede i ham, fuld af Udvé, naar han var i Ro, — fuld af Hjemvé, naar han var ude. Forandring! Forandring! —

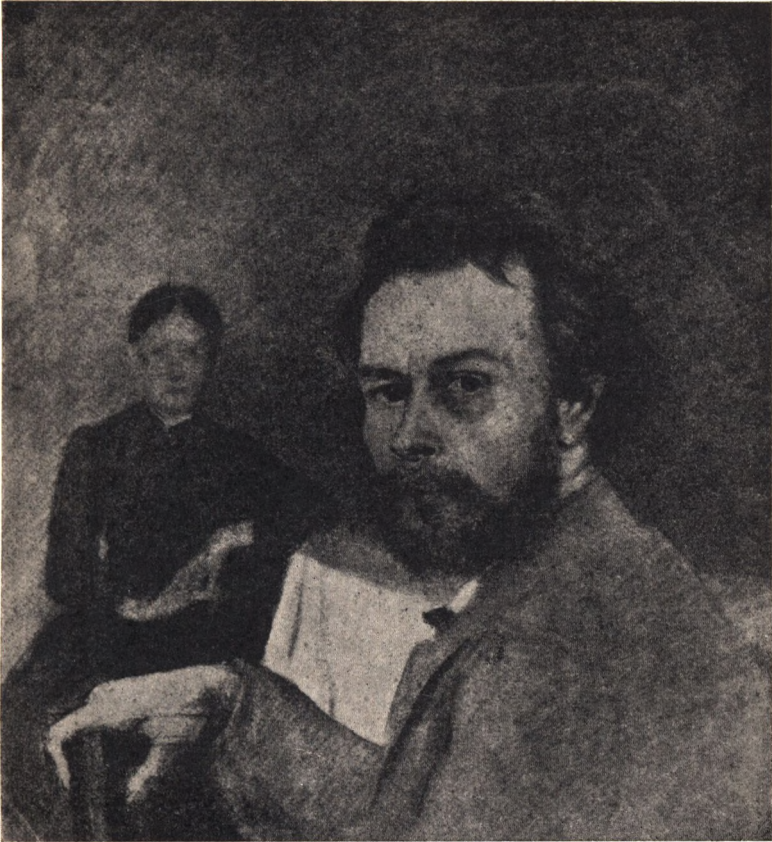
Han rejste i Cigarer og Handsker og vandt sig mange Venner og Kammerater som altid. I disse Aar lagde han Grunden til Bekendtskabet med en Klasse Mennesker, som siden altid havde stor Interesse for ham, og blev hans Studiefelt for Menneskekarakterer og Skæbner. Det var de saakaldte „Schausteller“, omrejsende Markedsfolk og Gøglere. Tilfældig fandt han i Hamborg Logis hos en Frau Schwartz, der rejste rundt paa Markeder som Gravør og var overordentlig dygtig. Hun var skilt fra Manden og boede sammen med en Slægtning, Mutter Baum, en lille forkrøblet Skabning, som gik daarligt paa Benene, men var uhyre livlig og hjertensgod, — hun rejste med Dyr, men mest gik hun de andre Schausteller til Haande. Her kom en hel Kreds. Her var den ogsaa i Datidens Danmark bekendte Marionetteater-Ejer von Spæth og hans Søster og en Hrr. Reuter, altid køligt hilst med „Hrr.“ foran Navnet af Schou, der derved holdt ham lidt paa Afstand, fordi han ikke var helt tiltalende. Han rejste med Roulet, havde ogsaa en Tid et Telt med Fremstilling af Belysningens Historie, men levede dog mest af at være Foreviser og Udraaber . . . og der var mange, mange flere. Gøglerlivet havde sin egen Romantik, og medens Ludvig berettede hjem om Smuglere og Banditter fra Italien, har Peter søgt lignende Oplevelser blandt sine Markedsfolk. Det var dog ikke saa meget „Dybhavsfiskene“, der fangede hans Hjerte, det var mere Kleinbürger'ne blandt disse Schausteller, dem, der med deres Geschäft af Karusseller, vidunderlige Dyr i Telte o. lign. fik Existensen til at løbe rundt ligesom han selv, nøjsomme, interesserede i et eller andet Trick eller en ny

mekanisk Opfindelse. Men naturligvis undgik han ikke at gøre sørgelige Erfaringer i dette meget blandede Selskab, naar han tog med ud paa Markeder, hvor han maaske fik Lejlighed til at se Livet mere paa Vrangen, end han skøttede om. De, han holdt af, blev hans Venner. Han skelnede skarpt mellem det gemene og lave i Karakteren, og det uslebne Væsen, som han elskede, og hvori han fandt ædle og ægte Værdier; han foretrak overhovedet jævne, ligefremme Mennesker for dem, der bar Maske.

Der var imellem dette farende Folk mange snilde Hoveder, Folk som paa deres Vis var „Kunstnere“, og her var Skæbner at studere for et romantisk Sind.

Paa Markeder kunde han selv drive Handel, og som gammel Gymnastiker morede det ham at gøre Kunster ligesom en anden Gøgler. Han fortalte selv fra denne grønne Ungdom, at han paa en Damper kom i Disput med en Rejsefælle om Gymnastik. Han havde paastaaet, at han kunde balancere ud ad Bovsprydet, hvad den anden bestred Muligheden af. Men han gjorde det, og det gik meget godt, indtil Kaptajnen blev opmærksom paa det og af Frygt for, at Ekvilibristen skulde falde i Vandet og komme i Hjulskovlene, lod Skibet stoppe med det Resultat, at han faldt ned og maatte fiskes op af det kolde Bad. Kaptajnen kom med en Strøm af Bebrejdelser, men blev overdøvet af Peter Schou, der var rasende over, at han havde stoppet Skibet og fordærvet Kunststykket med Livsfare for ham.

Hvor meget Kunstnerdrømmene har bevæget ham i disse Aar er det umuligt at skaffe en begrundet Mening om. At han helt skulde have opgivet at tegne og male er ikke sandsynligt, selv om han med sin Livfuldhed og sit Livsmod har nydt Ungdommen og Friheden og uden egentlig Plan har samlet Indtryk, ogsaa af

SELVPORTRÆT. TEGNING. 1885

Kunst, hvor den mødte ham. Han har i disse Aar næppe alvorligt tænkt sig Muligheden af at blive Maler, vel snarere af det umulige deri, da han tog Del i alle de Vanskeligheder, der taar-nede sig op paa hans beundrede Broders Vej. Alt det fulgte han med spændt Deltagelse ligesom alle Forhold i Hjemmet, som han stadig stod i Forbindelse med.

Saa rammes han og hele Familien af den ufattelige Katastrofe: Ludvig, der i 1867 anden Gang var rejst til Italien, dør af Kolera i Firenze, kun 29 Aar gammel.

Sorgen over den saa kære højtbeundrede Broder har sikkert været umaadelig stor. Muligt har den kaldt hans slumrende Lyst til at følge Broderens saa tidligt afbrudte Kunstnerbane, men foreløbig fortsætter han sit Forretningsrejseliv og kommer i Stockholm til at bo hos en Kok ved Karl d. 15's Hof og hans Søster. De var af fransk Herkomst og hed Griffé. Peter Schou fandt et Hjem hos disse to Mennesker og blev lidenskabelig forelsket i den unge Pige, Felicia, der gengældte hans Følelser. De to skulde grunde et Hjem — han vilde gifte sig.

Med Undren modtog Familien hjemme denne Nyhed, nærmest som et af hans mange Indfald: Peter som Ægtemand! — Hvad skulde det blive til? — Han, som næppe kunde klare sig selv . . . gifte sig! Stifte Familie! . . .

Men for det Maal arbejdede og levede han nu. I Breve til Hjemmet skrev han om sin Lykke, om den store Kærlighed, der havde mødt ham. Det var i 1869.

Men Lykken varede kun kort. Snart blev Felicia angrebet af en snigende Brystsyge, og atter greb Døden ind i hans Skæbne. Nætter og Dage sad han fængslet ved hendes Leje i sorgfuld Venten det uundgaelige. Et halvt Aar veg han kun nødtvungen fra hendes Side, og han holdt hendes Haand i sin, da hun gik bort.

Dette Tab blev afgørende for hans Liv. Da han mistede hende, satte han alt ind paa at blive Kunstner; det er, som om fra nu af skulde hans Kærlighed vies Kunsten.

Men først maatte han tjene Penge for at kunne søge Uddannelse. Et Par Tusind Rigsdaler havde han ganske vist i 1870 ar-

ROSER I GLAS

vet efter sin Farbroder, Agenten, men dem vilde han ikke røre, dem laante han ud, — ved egne Midler vilde han bryde sig Vej.

Og Tilfældet kom ham til Hjælp. Paa en af hans Rejser i Sverrig havde en Købmand spurgt ham, om han ikke kunde reparere et Staniol-Glasskilt, som var gaaet itu. Schou, som ikke kendte det mindste til saadanne Skiltes Fremstilling, sagde jo, tog det med til sit Logis, pillede det fra hinanden og fandt Metoden; og Fremstillingen af saadanne Skilte lærte han sig derved selv. Afsætningen af dem viste sig at gaa let, saa hvis han ikke havde forbundet ideelle Formaal med dette Arbejde, kunde han ved det være bleven en velstaaende Mand. Men for ham betød det kun at tjene det økonomiske Grundlag for sin Uddannelse til Maler. 1873, 29 Aar gammel, var han i Stand til at tage til Akademiet i Dresden, hvorhen han rejste i al Hemmelighed, uden engang at underrette sin Familie derom. Og heri gjorde han Ret. Thi da Moderen og Søstrene erfarede det gennem en Bekendt, der havde truffet ham i Dresden, besvor de ham i Breve at opgive det, fordi den Vej havde været saa trang for Ludvig. Bag deres Advarsler laa ogsaa tydeligt, at de ingen Tro havde til hans Evner.

Det var, hvad han havde ventet. I lang Tid skrev han mod Sædvane ikke hjem, men han kunde ikke være uden Nyheder om alle de Kære, som han altid længtes efter, og saa kold han vilde gøre sig, tøede han dog tilsidst op og skrev, at han vidste godt, det var af Kærlighed, de fraraadede hans Forehavende, men det kunde ikke blive anderledes. Han var fast besluttet paa at fortsætte.

ROLANDS MÜHLE VED HAMBURG. 1897

AKADEMIET i Dresden betyder for hans kunstneriske Udvikling saa godt som intet. Det er nærmest at betragte som en tør og stiv Skole, en Indvielse i det fagligt elementære. De mest kendte Professorer var Billedhuggeren Hienel og Maleren Grosse, under hvilke Schou blev Elev, og Undervisningen gik i den da tyndslidte antikiserede Retning, hvis Maal og Principper var Grundighed i Udførelsen, Fordringer til Slikkethed og Detaljering, en uhyre bestemt, men smaatskaaren Tegneundervisning.

Men, som han senere skrev, da han i Foraaret 1912 gensaa Dresden: „Jeg havde megen Glæde af at være i Dresden, hvor

jeg i 1873 besøgte Akademiet, og jeg holder grumme meget af den By, absolut Tysklands fineste og rigeste By paa Kunstskatte, og med en Omegn saa skøn og storslaaet som ingen anden tysk Bys. Jeg traf dog ingen af mine gamle Kammerater fra Akademiet. De af dem, jeg brød mig om, er rimeligvis døde. De var just heller ikke af de dydzirede og har vel ikke været saa stærke som jeg." —

Thi, saa kedeligt der var paa Skolen, tog han og hans Kammerater Revanche i Løjer og Künstlerleben, og hans Gemyt, der elskede Eventyret, forstod at vurdere disse Glæder. Som ældste Elev paa Skolen har han sikkert ligesom i Drengaaarene været Anfører. Der har været Sus og Dus i Tingene, og den tyske Folkekarakters Lyst til Ridderspil og Kneipefester, som nogle velhavende Far's Sønner blandt Eleverne spenderede, har passet ham. Det fortsatte hans Schausteller-Eventyr.

Ved Siden af Skolesliddet, det muntre Leben og Udflugterne i Dresdens Omegn, var der de begejstrende og inspirerende Studier i Kunstsamlingerne, og Midlerne til Opholdet forskaffede han sig ved at forfærdige og afsætte sine Skilte. Han mindedes siden, hvorledes han og Akademikammeraterne en Nat efter et Sold var endt oppe hos ham og havde trampet en Stabel Glas-skilte — for mange Penge — i Smadder, saa at han maatte gøre det hele om.

Akademiundervisningen var naturligvis særlig aandløs og gammeldags for en 29-aarig Mand, som uden Tvivl havde vidst at skaffe sig Viden og laa inde med en Kunnen, der ikke var helt ringe, da han gik til Dresden. De Skoletegninger, der kendes fra den Tid, viser ham dog som temmelig tung paa Fingrene. En Kopi af Palma Vecchio fra de Dage, viser ogsaa, at han har kun-

net tage Vanskelighederne op og overvinde dem, — den er meget nøjagtig.

Led ved den stive akademiske Undervisning brød han i 1874 af. Det Ry, der gik af Paris som Kunstcentret, var naaet til ham, og han besluttede at rejse dertil. For at tjene til Rejsen tog han først til Hamborg, hvor han genfandt sin gamle Kreds af Markedsfolk, og bl. a. malede han hele Forsiden til von Späth's store Marionetteater med Scener fra Oldtiden og Napoleons Marche over Alperne i „den rette Stil“. Men mest Fortjeneste bragte Skiltemaleriet ham.

Aaret efter stod han i Paris og havde i alle Fald en lille Driftskapital med sig.

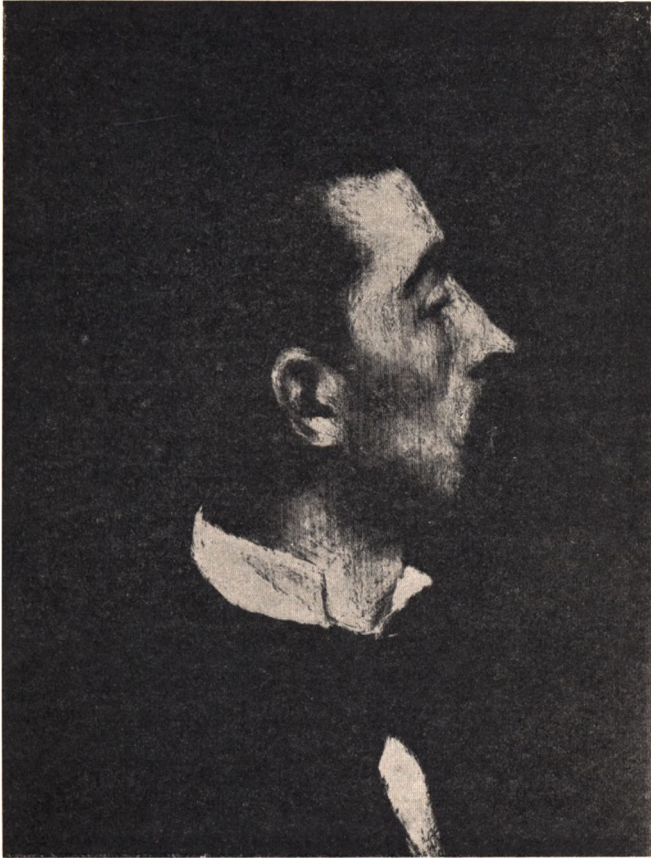
I Dresden havde han set nogle Billeder af den franske Maler Chartran. Det var Damer i Silkekjoler, og som de Silkekjoler var malet! — Spillende og knitrende! Det vakte hans Begejstring, og han mente, at Chartan var den rette at lære hos. Han søgte ham derfor op, og med et tysk-fransk Leksikon i Haanden prøvede han at gøre sig forstaaelig for at opnaa at blive hans Elev, hvad der morede den fem Aar yngre Franskmand og straks gjorde dem til Venner.

Théobald Chartran (1849—1907), der var uddannet paa École des Beaux-Arts i Cabanels Klasse, var dengang ikke kendt, og skønt han senere blev begunstiget med store Bestillinger paa dekorative Arbejder til offentlige Bygninger i Paris og søgt af Privatfolk, sceniske Berømheder, Statsmænd, ja, af selve Pave Leo d. 13. som Portrættist, har han ikke efterladt sig noget kunstnerisk Ry. Men han var efter Cabanels Mønster en god Lærer i Tegning og Maling. Sammen med Skolens andre Elever gravede Schou sig straks ind i Arbejdet. En Arbejdets Tid kaldte han sin

Pariser-Skole i Modsætning til Dresdens Künstlerleben. Og arbejdet blev der i intimt Kammeratskab, — Lærerens Ungdom gjorde ham ogsaa nærmest til Elevernes Kammerat. En lille Historie er karakteristisk for den Aand og Flid der herskede. „Det var dengang, jeg var Postmand i det franske Postvæsen,“ fortalte Schou senere. En af Kammeraterne var for at kunne studere nødt til at bestride en lille Stilling indenfor Postetaten, og for at hjælpe ham til at følge Skolens Arbejdstid, der faldt sammen med Kontortiden, skiftedes man til at vikariere for ham, og Schou maatte ogsaa tage sin Tørn.

Samtidig med Skolen dyrkede han et indgaaende Tegnestudium paa Louvre. Man har Skitsebøger fulde af Tegninger, der viser hans Trang til at trænge ind i Tingene for at kende dem til Bunds. Man har ogsaa Kopier efter Mestrene, den rene Kopieren, som den blev tilraadet og dyrket af Chartran. Navnlig af Rembrandt, men han malede ogsaa en udmærket Kopi efter Correggio's „Antiope“, rigtig valgt efter hans eget ungdommelige romantiske Sind. Nogle af disse Kopier lykkedes det ham at faa solgt; for det gik ikke straalende med Markedet for hans Skilte, og fattigt var det ofte for ham.

Hos Chartran møder han først andre Ideer end dem, der var raadende i Dresden, og han var en god Vejleder, der kunde anvise ham, hvor der var noget at lære. Han har her modtaget de første naturalistiske Impulser. Skitsebøgerne fra den Tid rummer, samtidig med vilde Ridder-scener i dramatisk Postyr og i Broderens Idésfære, ganske moti-
vløse Sujéts som Bøger, Blomster og Glas. Altsammen Øvelser. Man har Indtryk af, at han har tegnet tidlig og silde, ved enhver given Lejlighed.

PORTRÆT AF MALEREN THÉOBALD CHARTRAN. 1876

Egentlig Malerundervisning har næppe været synderlig dyrket paa Skolen. Det var en af Parolerne i Tiden, at man kan lære en Mand at tegne, ikke at male. De malede Ting viser hans store Masen med at faa Valørerne stemte, — Skyggerne er gerne for mørke i Forhold til Lysene.

Schou havde ved sin Ankomst til Paris fundet sig Logis i Rue des Poissonniére paa Montmartre og købt sig Husgeraad. Aaret efter kom han i Lag med Landsmænd, idet han flyttede ind i samme Hotel i Rue de Seine, hvor Holger Drachmann og Karl Madsen boede. Her lagdes Grundvolden til hans Bekendtskab med disse to Mænd, som hver for sig senere kom til at betyde noget for ham. Drachmann forekom ham dengang noget vel brovtende og pralende. Men naar han ved den tarvelige Middag i en lille fransk Knejs fik Lejlighed til at tale om Kunst med den langt yngre, kloge og begejstrende Karl Madsen, der var Elev paa Ecole des Beaux-Arts, blev han Fyr og Flamme for sit Kald.

Egentlig selvstændig Produktion fra den Tid er ikke bevaret, kun et originalt Arbejde er det lykkedes at opspore, et Portræt af hans Lærer og Ven Chartran, der til Gengæld malede hans Portræt og forærede ham det. Som i alle Schous Arbejder er der ogsaa i Chartrans Portræt noget personligt, al Ubehjælpssomhed til Trods har man ved at betragte det Fornemmelsen af at staa overfor en Mand, der vil noget, han ikke kan.

Længslen efter Hjemmet i Danmark nagede ham meget, og da Midlerne til Livets Ophold slap op, vendte han hjemad; dog med den faste Beslutning, at han snarest vilde til Paris igen.

Ved Hjemkomsten i 1877 boede han dels i Bisserup hos sin Broder, Købmand Hans Henrik, dels hos sin Fætter i Slagelse, en af Agentens Sønner, Hans Jacob Schou, der indrettede et

Atelier for ham i sin Havestue og opmuntrede og støttede ham. Den Vinter han tilbragte her, stod hele hans Liv som en fredlyst Tid i hans Tilværelse, her kunde han være sig selv og arbejde. Han fik da ogsaa malet en Del, bl. a. et Portræt af Fættøren; men Maalet for ham var at komme tilbage til Paris for at studere videre.

Hvordan det omsider lykkedes ham at skrabe saa meget sammen, at han kunde tilbringe tre Studieaar i Paris, er det ikke muligt at oplyse. At han selv stadig fortjente nogle Penge, ved man, og maaske er han tyet til Arven, som han havde anbragt i Broderens Forretning. Vist er det, at han drog afsted. Det havde været hans Hensigt at fortsætte hos Chartran, men denne havde faaet Prix de Rome og var i 1877 i Italien, og det blev derfor Bonnats Skole han søgte.

Om Rejsen og Tilværelsen i Paris i den første Tid fortæller Maleren Hans Nicolaj Hansen:

„Jeg traf P. A. Schou hos en fælles Bekendt, Arkitekt Henri Glæsel i Eftersommeren 1877. Vi havde alle tre bestemt os til at tage til Paris for at studere der. Vi vilde male hos Bonnat, hvor Krøyer og Tuxen allerede to Aar iforvejen havde gaaet i Lære.

Schou var jo ikke saa lidt ældre end jeg, havde været i Paris før; det var da rimeligt, at han var Fører paa Turen. Skønt jeg i Forhold til ham var godt beslaaet, gik Rejsen for sig i al Tarvelighed. Over Hamborg i 4de Klasse til Belgien. Uden Bænke og med vore Kofferter inde i Kupeen og med et mageløst „Artist“-selskab, Bekendte af Schou — overalt havde han gode Venner af den Klasse Mennesker — i hvis Selskab han hyggede sig godt, og af dem var elsket saare. Storartet morsomt var det. — Turen gik fornøjeligt, omend lidt ubekvent. Selskabet gjorde Kunster — vi

GADEPARTI I HAMBORG. 1893

lavede Mad og sov paa Gulvet i Kupeen. I Frankrig gik det ikke — vi kørte som Standspersoner paa 3die Klasse ind i Paris.

Ude i Batignolles slog vi os ned i et gammelt Vægmalers- og Forgylderatelier. Bindingsværk — med en Ovn midt paa Gulvet, dens Rør gik op i Loftet. Udvendig førte Trappen op til os. Schou var i sit Es. Han købte Møbler og Fourage ind — og efterhaanden fik vi lavet en rigtig hyggelig Wigwam ud af det. Paa Væggen hang en stor Kopi af Correggio's Nymfe (i Louvre) som Schou havde malet det foregaaende Aar . . . den satte Kulør paa det

hele. Vi lavede selv Mad eller spiste henne paa Hjørnet i en Droskekuskeknejpe.

Saa meldte vi os ind som Elever paa Atelier Bonnat. Tuxen og Krøyer havde som sagt været der Aaret i Forvejen og havde gjort Lykke der. Deres Studier og Tegninger hang paa Væggene, og Bonnat satte megen Pris paa dem.

Der var fuldt op af Studerende. Amerikanere, Spaniere, Franskmænd fra Normandiet og andre Provinser, — selv en Japaneser sad og malede flittigt der. Vi meldte os ind hos Massieren (Bestyreren af de pekuniære Forretninger og alt, hvad der angik Skolens praktiske Ting) og viste Bonnat vore medbragte Studier og Skitser. Efter de sædvanlige Ceremonier — Daab og Afsyn-gelse af en Sang i vort Maal, afbrudt af Hysten og Raab, given Punch over det hele i en Knejpe lige overfor — var man Elev af Skolen.

Eleverne hørte, ligesom til alle Nationer, ogsaa til alle Stænder. Der var Baronere, Kavaleriofficerer — blandede med Bønder og Haandværkere. Næsten alle var meget flittige — men af dem, vi var sammen med, har ingen senere faaet noget Navn. Dog Zuloaga tror jeg var der en kort Tid, men maaske tager jeg fejl.

Raa var Tonen i høj Grad. Jeg husker, at vi for at hævne os paa vor Portnerske, med hvem vi laa i evig Strid, en Dag, da hun traadte ind og skældte og smældte over noget Vand, vi havde spildt, samt spurgte efter Mr. Bonnat, fik hende lokket ind i vort Vadskerum, et Værelse med et lille Vindue højt oppe, som ikke kunde naas, og lukkede Døren af. Saa blev den afklædte Model — en frygtelig italiensk Bandit — ligeledes smidt derind, Døren aflaaaset, og vi gik. — — — Først efter to Timer kom vi igen. Aldrig skal jeg glemme Konens og Modellens Raseri, da de fo'r ud

af Døren, da den blev aabnet. Atelieret blev til Straf lukket en Uge.

Bonnat var en udmærket Lærer i Tegning. Vi Danske „saa for meget“. — Fermez les yeux! var hans stadige Prædiken. — Helheden først og fremmest! —

Som Maler tror jeg ikke hans Indflydelse var af den bedste. Baade Krøyer og vi andre kom hjem med stærke sorte Skygger — dog det er jo nu længst forbi.

Han kom hyppigt. Viste Interesse for hver enkelt af os, som gad bestille noget, — de fleste var som sagt flittige. I min Tid gik Zacho der, han glædede Atelieret saare ved at synge en elegisk jydsk Bondevise, og saa Jens Hansen — en Bondesøn fra Aarhus-egnen — men han gik snart ud og forsvandt; saa vidt jeg ved, lever han som Gaardejer i sin Fødeegn.

Ogsaa Schou blev ikke længe paa Atelieret. Han befandt sig ikke helt vel mellem Franskmænd, var ogsaa ældre end de andre, — og fandt sig daarligt i Tonen der. Jeg husker hans slet dulgte Raseri over den Maade, de behandlede en Tysker paa — der ikke vilde give „pour boire“ eller synge. Tyskeren blev halvt sønderrevet — klagede til Bonnat — der trak paa Skulderen: kom han ikke ud af det med sine Kammerater — maatte han gaa — og gik gjorde han. (Det var jo ikke mange Aar efter 1870).

Paa den anden Side kunde Eleverne vise en sand Finfølelse. Naar vi havde averteret efter Model (kvindelig), og hun viste sig som hæsli og ubrugelig, blev der i al Hast — medens hun klædte sig paa inde i Vaskerummet — samlet „une cornette“, en lille Pengesum, som blev hende overrakt — med Beklagelse over, at hun desværre lignede for meget vor foregaaende Model i „karakteristisk Ydre“.

VINTERDAG I VALBY. 1903

Schou var af et kolerisk Temperament, og det viste sig ogsaa i en Situation, som desværre brød vort Venskab for en Tid. Vi sad om vor „Calorifère“ og diskuterede — jeg tror, det var Rafael — eller var det Bouguereau? — Kampen gik højt, og i Stridens Hede slog Schou efter mig — ramte mig dog ikke, men omtalte Rør fra Kakkelovnen. Det gik itu, og vi maatte fryse efter Noder en lang Tid, inden det blev gjort istand. Jeg havde vel ogsaa en Del af Skylden ved den flabede Tunge, der sad i mig fra en forkælet Studentertid.

Schou maatte slide i det. Han stod tidligt op og lavede pragtfulde Skilte: Glas over mørkmalet Pap — Bogstaverne udskaarne deri paa Baggrund af krøllet Staniol. Om Aftenen gik han saa

ud i Gaderne og falbød sine Varer for Smaaaborgerne; saaledes lavede han sig en lille Forretning.

I Almindelighed kom vi godt ud af det sammen. Han elskede sin afdøde Broder Maleren — og mente, han skulde fortsætte, hvor den anden var brudt af, og langsomt og sejt lykkedes det jo ogsaa for ham. Om Ludvig kunde han ikke blive ked af at fortælle. —

Jeg tog en Tid ud til Rouen for at søge at blive Elev af Delaunay (ham med „Pesten i Rom“ i Luxembourg). Det lykkedes ikke — han vilde ikke undervise. Da jeg kom tilbage, var Jens Hansen flyttet ind — saa fortrak jeg og flyttede hen i Rue Bourrault.

Senere traf jeg hændelsesvis Schou i Hamborg, hvor han havde en Tegneskole. Vi var gode Venner igen og havde en udmærket Aften sammen ude i Blankenese. Og saa langt senere nu og da i København“ . . .

Af Breve fra den Periode kan anføres:

Paris, 7. Marts 78.

„Jeg maler for Øjeblikket et interessant Hoved af en ung Dame, det lykkes mig bedre end ifjor. Nu har jeg ogsaa i Sinde at blive hernede, til jeg har haft et godt Billede paa „Salonen“, og Bonnat har allerede talt til mig derom. Jeg vil imidlertid vente til næste Foraar — for at gøre noget rigtig godt, thi jeg hader det middelmaadige og har heldigvis Tid at vente et Aar endnu. At male, hvad alle kan male, og hvad Publikum synes om, er en Triumf, jeg ikke søger . . .“

17. Novbr. 78.

. . . Dalsgaard har her paa Verdensudstillingen et udmærket fint og følt Billede (en ung Pige der skriver), — en fransk Kriti-

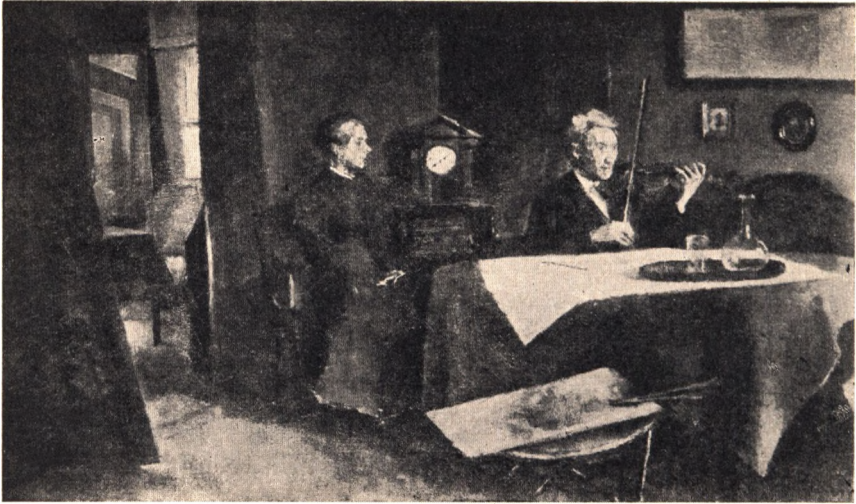
ker har betegnet det som det eneste Billede i den danske Afdeling, som har særlig Interesse. Han skriver, at den unge Pige, som er uvant med den Beskæftigelse at udtrykke sig paa Papiret . . . trækker Papiret helt ind til sit Bryst og begynder sit Arbejde med hele sit Hjerte til Hjælp. —

Nu er Udstillingen igaar blevet lukket, og denne Hindring i fortsat Arbejde for mig hos Bonnat og i Louvre er borte, dog kan jeg ikke nægte, at det gjorde mig ondt at se disse mange Herligheder for sidste Gang — der var derude saa urimelig meget, at man behøvede Aar til at studere det igennem, — det gik der som i Alt, naar man begynder at trænge til Bunds i en Ting — da ser man Umuligheden i at være istand dertil . . .

Bonnat er meget elskværdig og har særlig Interesse for os Danske, formodentlig paa Grund af vor Flid, og der er nu kommen fire nye Elever til ham, nemlig Marinemalerne Rasmussen og Locher, Landskabsmaler Zacho og en yngre Figurmaler Jens Hansen.

Paa Udstillingen vakte Bonnat megen Opsigt, og Elever strømmer til ham fra alle Lande.

Jeg føler mig forøvrigt meget ensom, man ser aldrig lidt Familieliv her, og jeg har ingen Venner, som jeg sætter Pris paa . . .

VIOLINSPILLEREN. 1902

BONNATS Skole laa paa Boulevard Clichy. Den var for Danskernes Vedkommende blevet opdaget af Laurits Tuxen, der i 1875 i St. Malo havde truffet nogle franske Malere, som svor til den. Han var Elev paa den sammen med Philipsen, og Aaret efter kom Krøyer til. Den forplantede sig til København gennem Tuxens og Krøyers Skole i 80'erne og 90'erne af forrige Aarhundrede.

Bonnat skildres som den meget strænge og respektindgydende Lærer af et lidt melankolsk sydlandsk Ydre. Han var født i Bayonne i Basses-Pyrénées 1833. Hans Undervisning byggede paa naturalistiske Principper efter de store Traditioner. De var meget enkle og fri for snærende Metoder, d. v. s. passende for ethvert Kunstnertemperament, og tillod Eleverne at bevare deres

Personlighed, hvad der forklarer, at de i saa stort Antal søgte til hans Skole.

Han lærte, at man skulde underordne Detaljerne Helheden, at der skulde være Ensartethed i Belysningen baade overfor den enkelte Figur og Billedet, at man skulde samle den om Hovedsagen, fremhæve Linjens Karakter, naar man tegnede en Kontur, — men især var Valøjerne — Tonerens indbyrdes Styrkeforhold — Stikordet, og han hævdede, at man kunde være lige saa stor Kolorist i en Sortkridtstegning som i et Maleri.

Hans Maade at korrigere paa indskrænkede sig til at rette Fejl i Opbygning og Forhold og til energisk at søge Modellens Karakter. I korte, klare Sætninger, betydningsfulde for den, der rigtig vilde forstaa, sagde han f. Eks.:

„Naar De tegner, saa først Bevægelsen, dernæst Forholdene, saa Valøjerne.“ —

„Naar De laver Hovedet, maa De betragte Fødderne, altsaa arbejde med Helheden for Øje. — For rigtig at se og ikke fortabe Dem i Detaljerne, maa De knibe Øjnene til . . .“

Lidet interesserede han sig for Motivet, mere for Kompositionen og dens Virkning, men overlod enhver fuld Frihed, dog havde han tydelig Forkærlighed for, hvad der var stærkt. De store Mestre tilraadede han som Mikstur for den enkelte efter hans Behov. Naar en Elev tog for svagt eller ængsteligt fat, tilraadede han en Skefuld Rubens. Den, der havde Tilbøjelighed til at forsømme Tegningen, uden hvilken der ikke gives noget varigt Værk, tilraadede han at gaa paa Louvre og se paa Ingres' og Leonardo da Vinci's Tegninger, — og hvis Figurernes Karakter forsømtes, saa blev der henvist til Velasquez — o. s. v.

„Der mangler Karakter og Enkelthed. De maa gaa hen og se paa de ægyptiske Hieroglyffer.“ — (Hvor nogle Streger er tilstrækkelige for Kunstneren til at give en Persons Holdning, til at fremstille Dyr i de mest varierede Bevægelser).

Aldrig kom han med overflødig Tale, altid var han behersket, koncentreret og rammende. Han elskede Rembrandt for hans dejlige p \hat{a} te og hans store Mesterskab i Valørerne, („Giv Rembrandt en daarlig Komposition,“ sagde han en Dag, „og han vilde lave et Mesterværk af den ved sine Valører,“) — Rubens for hans Frodighed og Pragt, Leonardo for hans Tegnings Renhed. Men frem for alle — Michelangelo . . .

Selv skortede det Bonnat paa Følelse og Fantasi, men hans Hjerne var klar og koncis. En ypperlig Lærer var han, hans Undervisning var kvalitetsmæssig af første Rang, fordi han selv var fremragende, ja virtuosmæssig i Haandværket.

P. A. Schou gik i egentligste Forstand i Skole hos ham, hvert Ord, han sagde, hvert Vink, han gav, tog han som Guldkorn til sin Arbejdsmaade, det lærte gjorde Indtryk som altid, sad fast.

Men hans Skolearbejder er ikke blot den flittige, lydøre Elevs, de rummer ogsaa personlig Følelse, og i en malet Modelfigur af en gammel Mand er denne storslaaet forbunden med Skolens sobre, koncise Formfølelse og Krav til Enkelthed.

Et væsentligt Led i hans Uddannelse var de samtidige Studier paa Louvre. Foruden Rembrandt, Velasquez, Ribera dyrkede Schou ogsaa Bonnats Forgængere, især de, der repræsenterede den radikale Retning: Géricault, Delacroix og Courbet. —

I Vinteren 1879—80 havde Schou Atelier sammen med Tegneren Niels Wivel. Han var ogsaa en fri Fugl, og de delte Kulde og Fattigdom, saa godt de kunde. Foruden Bonnats Skole passede

Schou sine Skilte og var desuden optaget stærkt af sine Arbejder til „Salonen“ — Prøven, som skulde give ham Adkomst til det danske Kunstnerlav.

Og i 1880 lykkedes det ham at faa to Billeder antaget, et „Selvportræt“ og en „Nature morte“.

I Kataloget var hans Navn ved en Trykfejl blevet forvandlet til „Sichou“, og paa Udstillingen var Billederne hængt daarligt. Da han en Dag gik ud for at se dem sammen med Wivel, rendte de længe rundt, før de fandt dem højt til Vejrs paa en af de store Vægge.

Men han havde naaet det Maal, han havde sat sig. Nu vilde han hjem og fortsætte Broderens Gerning i Danmark.

GAMLE MINDER. 1902

HJEMKOMMEN 1880 fik han Ophold hos sin Broder i Bisserup og tog nu ivrigt fat paa Arbejdet. Han udførte en Del Portrætter og Genrebilleder, men havde stadige Vanskeligheder med sit Udkomme. At faa sine Billeder solgte og betalte var der sjældent Tale om; ukendt som hans Navn var som Maler, formaaede han ikke at vække Interesse og Opmuntring i saa Henseende.

Der findes meget smukke Billeder af ham fra denne Periode, maaske skorter det dem paa teknisk Færdighed, men de bærer altid Præg af personlig Opfattelse af Motivet og fin Farvefølelse,

ligesom Glæden over Gensynet med Danmark kommer klart frem i nogle Landskabsstudier, han malede. Men da han bestemte sig til at sende nogle Arbejder til Foraarsudstillingen 1881 valgte han dog Billeder, der var malet i Paris.

Han indsendte „En Italienerinde“ samt et Portræt og to Kul-tegninger og fik det hele blankt kasseret.

For Schou var dette et særlig haardt Slag. Thi hans Sind havde let fra Tro til Fortvivlelse, og han nød jo ikke forud i sine Omgivelser nogen opbyggende Tillid, snarere følte han sig henvist til at leve i Skyggen af sin afdøde Broders dagklare Talent.

Han besluttede derfor at forlade Danmark for om muligt at bryde sig en Bane i Udlandet. Det stod for ham, som om han med sine 36 Aar ikke havde Haab og Tid til at vente sig blot en ringe Existens som Maler her, naar ikke engang Udstillingen vilde værdige hans Arbejder Optagelse.

Som en skuffet Mand rejste han da i 1882 til Hamborg. Her havde han Venner, Folk der kunde lide ham paa deres bramfri Maade, her mente han at kunne tjene sit Brød og skaffe sig Uafhængighed ved sit Skiltemageri, og saa maaske dyrke sin Kunst uden Hensyn. At han ikke havde i Sinde at lægge denne paa Hyl-den, kan man se deraf, at han straks lejede et Atelier, som Male-ren Genster tidligere havde benyttet, et forhenværende Ligkapel paa en nedlagt Kirkegaard i en Smøge ved Holsteinthor. Det var i Byens Overdrev, i landlige Omgivelser med Møller, Rebslager-skure og Volde til den ene Side og et gammelt forfaldent Kvarter for Fattigfolk til den anden.

Alt-Hamburg, denne maleriske Bydel, elskede han at færdes i, ogsaa for at studere Mennesker, her hvor Drengene med Gavtyvefjæs og Galgenhumor vinker tilfældige Besøgende af med et

„Hier ist nichts zu erben“, — hvor Madammerne tilraaber ham et muntert „De burde egentlig betale Entré!“ — og hvor Manden, ængstelig for Politi og Sundhedsvæsen bedyrer, at „her er alle Beboere glade for de sunde Boligforhold!“ —

Fattigdom, Livsglæde og Last Side om Side.

Uhyggeligt var der i det store øde Rum, hvori han flyttede ind. I den første Tid gik nogle arbejdsløse af hans Schausteller-Venner ham til Haande, men Hjælpen blev mest til, at de spiste hans Mad, drak hans Snaps og røg hans Cigarer, og da han agtede at indstille sig paa Forbliven og havde tjent nogle Penge ved sine Skilte, søgte han gennem et Fæstekontor en Husholderske, som han dog ønskede at kunne sige op med 8te Dages Varsel.

Mærkværdigvis blev der reflekteret paa dette Tilbud. Det var Frøken Emma Classen, som meldte sig, hun, der siden trofast og nøjsomt delte Godt og Ondt med ham hele Resten af hans Liv, og var ham en utrættelig Model til en antagelig Part af hans Figur-billeder.

Med sin faste Haand bragte hun Orden i denne uordentlige Menage, fik ham til at købe Møbler paa „Jødebørsen“, gamle Møbler, som ofte var i en elendig Forfatning, og som han selv maatte slæbe hjem og lade istandsætte. De blev senere hans elskede Modeller, som han forevigeede i mangfoldige Interiører, aflokkende dem deres Hemmeligheder, deres Historie og Liv.

Trangt levede de nu, thi Sagen var, at han ikke vilde tjene flere Penge ved sine Skilte end lige nødvendigt, for at han en Tid kunde ofre sig for Maleriet. Naar de saa var brugt op, agenterede han for nye Bestillinger og saa fremdeles. Men i Huset var dog altid Pølse og Snaps, Cigar og Kaffe, naar hans Schausteller-Venner og Veninder kom paa Besøg.

Ofte var han melankolsk, dels fordi hans Familie hjemme ikke forstod ham, dels fordi han ikke fik Tid til at hellige sig Kunsten i den Udstrækning, han havde haabet.

Men hans Humør afgang dog noget af Omgivelserne, og naar den hjertensgode, livlige Mutter Baum kom paa Besøg, kunde han svinge hendes lille forkrøblede Skikkelse i Runddans og le, som kun han kunde le, og naar Schaustellerne opholdt sig med deres Telte i Omegnen, kom de til ham, eller han tog ud til dem og boede i deres Vogne og agenterede for sine Skilte fra By til By. Navnlig naar de var hjemme i Julen i Hamburger Dom Tiden, var der Liv og Morskab.

Det nagede ham dog, at han intet videre fik malet, omend hans Maleri ikke vedkom andre end ham selv, nu han levede udenfor al Samkvem med Kunstnere.

Han lod sig imidlertid bevæge af Frk. Classen til at flytte hen i Markstrasse, hvor han muligt kunde realisere sin Tanke: at oprette en Tegneskole om Aftenen.

Han trængte til at tale om Kunst og til at have en fast Arbejdstid — udenfor Skiltemageriet. Til den pæne Lejlighed hørte ganske vist intet Atelier, men han indrettede i den største Stue et saadant, med Modelforhøjning, og smykkede det med et Strudstæppe, et pragtfuldt gammelt kinesisk Alter, — Sager han havde tiltusket sig for Skilte — og satte en Annonce om sin Aftenskole i Bladene.

Der meldte sig virkelig Elever, nogle Damer, der gik der for Tidsfordriv, en Søn af en Schausteller, der havde Panorama — men især — den eneste — der mente noget alvorligt med det og blev Kunstner, en 15—16 Aars Dreng, Julius Wohlers, der endnu gik i Skole. For ham fattede Schou en rentud faderlig Kærlig-

hed. Han vilde frede om dette unge Talent, at ingen Modstand og Mistillid skulde forkvakle det.

Han havde hele sit Liv en ukuelig Trang til at fjerne Stenene paa unge Kunstneres Vej, saa stenet hans egen havde været.

Han fortabte sig ikke i Abstraktioner, naar han underviste, muntrede gerne sine Korrigeringer op med en eller anden Sentens, Citat eller inspireret, som det faldt sig, f. Eks.: „Først maa Eleven lære, at han intet kan — selv om Tanterne synes, at det han gør er saa dejligt“ — eller: „Der maa være Musik i et Billede. Hvor der ikke er Musik, duer det ikke.“ — „Først tegne, saa male.“ — „At lære at male er at lære at se.“ — Om Komposition sagde han: „I Begyndelsen komponerer de Unge med 100 Figurer, og de ender med en eller to.“ — „Ogsaa hos de største som Tizian er der et naivt Syn.“ —

Wohlers gik saadan op i Kunsten, at han forsømte sine Lektier, og Forældrene forbød ham at gaa paa Tegneskole, men Schou passede ham op og hentede ham tilbage. Markstrasse blev efterhaanden hans egentlige Hjem, som han kun forlod om Natten for at sove.

Med denne unge Kammerat færdedes han i de følgende Aar ude i det Fri ved Elben for at skitsere, naar Skiltene, som Frk. Classen og Wohlers lærte sig at hjælpe ham med, var færdige og afleverede. Thi nogen Indtægt gav Skolen ham ikke, det var stadig Skiltene, der maatte trække Læsset. Men det var dog ikke altid, at Skitsebøgerne blev aabnet paa saadanne Ture. Træt af sit stillesiddende Arbejde eller sin omvandrende Agenteren, gav han sig hen i Nydelse af Naturen, røg sin Pibe og fortabte sig i alle Haande Betragtninger og Minder.

Efterhaanden udvidedes Skilteforretningen, han holdt Agen-

GAMLE MINDER. 1901

ter, og baade de og han selv berejste andre tyske Byer. Han fik ogsaa nye Venner. En af dem var en Urmager Loose, en Münchhausen-Figur, hvis fantastiske Historier morede Schou. Han havde en munter Kone, der ligesom Frk. Classens Søstre og Svogre sluttede en lille Kreds, hvis Medlemmer maatte holde for som Modeller, naar de kom paa Besøg. Det blev til et Billede i Ny og Næ. Naar ingen andre vilde sidde, maatte Frk. Classen holde for, eller han malede et Selvportræt, nogle Blomster eller et Stilleben. En god Ven af Huset var ogsaa hans lille Hund „Tit“, som han kaldte den. Den havde han frelst fra Mishandling i en Kartonfabrik, hvor han købte Pap til sine Skilte.

Han syntes efterhaanden at være ved at glemme sig selv for at fremme sin Elevs Studium, og da Wohlers 1887 rejste til Berlin for at gaa paa Akademiet, mistede han yderligere en Spore. Til Venner, der da besøgte ham, talte han aldrig om Maleri, og de samme paabegyndte Billeder hang paa hans Vægge, bl. a. Begyndelsen til et Billede af en brystsyg Dreng mødte saaledes den Besøgende Aar efter Aar, og paa Forespørgsel svarede Schou spørgende indigneret, at den Skarns Dreng ikke kunde bruges mere, han var gaaet hen og blevet rask! —

Han elskede Hamborg, hvor han i det stille kunde tjene sit Brød, han befandt sig vel i tysk Atmosfære, hvor hans Temperament følte sig hjemme. Til Danmark rejste han dog nu og da for at se til sin gamle Moder og sine Slægtninge. Det har næppe fejlet, at han følte sig beskæmmet ved sin Uproduktivitet, har maa-ske følt den som en Utroskab mod Kunsten. Naar han kom tilbage til Hamborg, var han hyppigt nedsunken i Tungsind. For at opmuntre ham trak Frk. Classen ham ud paa Spadsereture i Byens Omegn, hvor de til et Glas Øl kunde høre lidt Musik. Dog helst holdt han sig hjemme af Frygt for ikke at kunne gribe Penslen, naar Lejlighed gaves. Hvad der jo ikke vil sige, at han altid greb den.

Kun lidt læste han. Han kunde sin Holberg, og af de tyske Klassikere Schiller — men især Heine. En barnlig Kærlighed havde han til Humoristen Wilhelm Busch's Tegninger og Tekster, men han sov sjældent ind om Aftenen uden at have ligget og studeret Reproduktioner efter de gamle Mestres Værker, indtil han slukkede Lyset, som et Barn læser Aftenbøn.

Til stor Opmuntring for ham, der hang ved sin Slægt, var det, at hans Fætter Oberstløjtnant Theodor Schou's Søn, Einar, i

1887 fik Plads paa et Kontor i Hamborg og i sin Fritid søgte hans Hjem eller deltog i Søndagsudflugterne. Desuden bragte Einar Schou sin Ven Konsulatssekretær Valdemar Greibe med sig. Schou elskede Ungdommen og blev ung med de unge. De maatte ogsaa sidde Model, og paa den Tid malede han „I Dagligstuen“, et smukt Billede, hvor alt glider hen i Aftenro og Siesta.

Da Ejnar Schou i 1888 tog Plads i London, lagde han nu og da paa Forretningsrejser Vejen over Hamborg og bragte da sin Ven Charlie Hansen med sig, og de tre blev Venner for Livet, ogsaa i en Betydning som senere blev afgørende for Schous Kunstnerliv, idet de begyndte at købe hans Billeder.

Efter en haardnakket Sygdom i Begyndelsen af 1891, og efter det haarde Slid med at bjerge Existensen i den Periode ved Skiltenes Hjælp, følte Schou sig Aaret derefter stærkt afkræftet. Under hans Sygdom var hans Moder død hjemme. For at hvile en Tid rejste han til Danmark, og dette Besøg trak ud Sommeren over, da der 1892 var udbrudt Kolera i Hamborg. Da han omsider vendte tilbage, tog han igen fat, hvor han slap, Maleriet var gaaet istaa.

DEN SYGE PIGE. 1905

I disse triste Forhold bragte Holger Drachmann Forandring, da han, som samme Aar var draget i Landflygtighed til Hamborg, gennem Greibe fornyede Bekendtskabet med Schou og opfreskede Ungdomsdagene i Paris.

Drachmann fandt med sin Edith et Fristed i hans Hus og hyggede sig i dets Nøjsomhed. Dette førte til et Vendepunkt i Schous Liv, thi Drachmann prædikede tidlig og silde, at han ikke havde Lov til at lade Kunsten ligge paa Hylden, han skulde opgive Skiltemageriet og rejse til Danmark for helt at hellige sig Kunsten.

Drachmann tog selv Penslen op igen og malede Model sammen med ham, og der kom Gang i Arbejdet. Han fik malet flere Billeder og stiftede 1893 en „Aktklub“ efter Parisermønster i et stort nedlagt Frilagerpakhus sammen med nogle unge Hamborgmalerere, hvoriblandt den senere Professor ved Berlins Kunstakademi Alfred Mohrbutter, og Omgangen med disse og med Drachmann vakte hans slumrende Kunstnerrevne, Maleriet blev ham igen en Hjertesag.

Som en ung Mand gaar Schou nu løs paa Arbejdet, hjulpet mod de Bonnat'ske naturalistiske Doktriners Spøgelser af Drachmanns Romantik, opmuntret, troet paa — og købt af Vennerne i England. Paa Direktør Lichtwarks Foranledning fik han Indbydelse til at udstille paa den aarlige Foraarsudstilling i Kunsthalle, og saaledes gik det til, at han — omtrent 50 Aar gammel, — samtidig med Wohlers debuterede paa Grosse Kunstausstellung i 1894 med et Billede, der i Kataloget figurerer som malet af: Schou, Peter Alfred, Hamburg, under Nr. 535 og Titel Studienkopf. Privatbesitz.

Som man ser, angiver han sig som hjemmehørende i Hamborg, og hvor han nævnes i tyske Bladkritikker fra disse Aar, regnes han til Hamborgmalerne.

I de følgende Aar udstillede han i Kunsthalle, men Drachmann opfordrede ham stadig til at rejse hjem. Dog blev det kun til Besøg i Danmark, thi hvad skulde han leve af der? Først 1898 bliver Beslutningen om Hjemrejse taget, idet hans Venner i England lover ham aarligt at købe Billeder af ham for den Sum, han behøvede til at leve for.

Dog, uafhængig vilde han være, denne maatte ikke betragtes

I TANKER. 1906

som en Understøttelse, det var ham om at gøre fuldtud at yde Værdier med sine bedste Arbejder.

I Kunsthalle udstillede han om Foraaret „Im Fieber“, „Sorge“, en „Nature morte med kinesisk Figur“ og 3 Pasteller, og hans Udstilling gav sig Udtryk i gode Anmeldelser og i Salg. Hans Arbejder har i disse Aar opnaaet Frigørelse og Kraft.

Selv var han rejst hjem for at undersøge Forholdene og Mulighederne for at bosætte sig, thi Bekymring for, at han ikke skulde kunde klare sig og trods alt komme til at leve paa sine Venners Bekostning, øgede stadig hans Hensigt at drive Forretning.

PORTRÆT AF FRU L. 1902

SELVPORTRÆT. 1900

SAMMEN med en gammel Ven fra Bisserup-Dagene flyttede han ind i en Lejlighed i Nansensgade, hvor den uundværlige Frk. Classen førte Hus for dem.

Til en Begyndelse vilde han forsøge at tjene noget ved Forretning, thi han pintes stadig af Betænkeligheder ved at modtage

sine Venners Hjælp. Han fik da et General-Agentur for Skandinavien for „The British Bundy Co.“ i Kontrolure, lod trykke Firmanavn med illustreret Reklame og antog Underagenter. Men ham selv lykkedes det ikke at afsætte mere end et Ur til en Fæters Søn, og Agenterne snød ham, saa den Levevej maatte han opgive. Han faldt da tilbage paa sine Skilte, men heller ikke for dem var der Marked, i alle Fald ikke i den Udstrækning som i Hamborg.

Det tog paa Kræfterne, 54 Aar var han og noget svækket af Helbred, det var jo ogsaa uforeneligt med Maleriet, som jo nu skulde være Hovedsagen. I et Brev taler han om sin „forpinte Sjæl“ og „Modgangens Bitterhed“. Han maatte ty til sine redbonne Venners Hjælp alligevel, saa han kunde faa Raad til at holde Model for at fuldføre nogle Billeder, som han agtede at sende ind til Charlottenborg. Ogsaa i Hamborg vilde han udstille.

Til Einar Schou skriver han 24. 2. 99:

. . . Jeg har været optaget i Vinter af mine Billeder til Udstillingen i Hamborg som aabnes d. 1. Marts. Jeg har i Lørdags afsendt 3 Billeder, „Eifersucht“, „Verlassen“ og „Ernste Stunde“, og arbejdede paa dem endnu samme Dag, som jeg sendte dem afsted; der er allerede kommet Meddelelse om, at de ville blive ophængte med al muligt Hensyn til den bedste Belysning.

Da jeg ved, at du med Interesse følger mig, skal jeg meddele, hvad de siger om dem, dog føler jeg selv, hvor lidt de er Udtryk for, hvad jeg har følt. De er fremkommet under for mange Anfægtelser og bærer Præget deraf. Ogsaa til Udstillingen her vil jeg se at faa noget færdigt, men nu kniber det for mig at betale Model, Atelier, Materiale, og det tager haardt paa Humøret, naar

man skal tænke for meget paa, hvor Mønten skal komme fra, naar Gnisten til Arbejdet er der. —

Du skrev til mig, at du antog, jeg behøvede mere, da du sidste Gang saa kærligt hjalp mig, — maa jeg nu igen være der? . . .

Jeg har lejet en Bolig i Birkerød, hvor jeg vil bo baade Sommer og Vinter. Jeg haaber der at finde den Ro i Arbejdet, som jeg herinde ikke har fundet . . .

Jeg tænker straks efter Paasken at begynde Indpakningen og kommer da derud, naar alt vaagner op til nyt Liv . . .”

Fra Hamborg kom den gode Efterretning, at „Ernste Stunde” var solgt til Kammerherre Løwenadler, hvis Enke senere i Overensstemmelse med hans Ønske skænkede det sammen med andre Kunstværker til Nationalmuseet i Stockholm.

Kritikken blev sendt ham, og han jubler i et Brev af 15. 5. 99 fra Birkerød:

„. . . Fenster auf! — Es ist der Ritter Sonnenschein, mit goldenen Lanzen bricht er ein — — — Ja, det er Foraar, ogsaa for os gamle Kameler! — —

Indlagt sender jeg dig en lille Solskinsstraale fra Hamborg. Jeg ved du glæder dig, naar jeg faar lidt Opmuntring og lidt Forstaaelse . . .”

I „Hamburger Correspondent” for 27. April 1899 læses:

— — — „Danskeren Peter Schou vækker paany vor Sympathi for denne udmærkede Kunstner, hvem en saa dyb Følelse og betydelig Kunnen præger. Tro mod sit Væsen og sin Følelse, som er stemt i en tungsindig alvorlig Tone giver han ogsaa sit nyeste Opus et Understrøg af dyb poetisk Tanke, der, jævnt og bestemt grebet og udtrykt ved Midler af absolut ikke eksklusiv eller søgt Natur, gør et gribende Indtryk paa Beskueren og desuden tillader

ham at spinde sin Fantasis Traad ganske efter Evne. Hvad Schou fortæller er en gammel Hverdagshistorie. Hvorledes han fortæller den, hvorledes han gennem den tvinger vort Gemyt, det er det, der sikrer ham mere end Agtelse. Det er Historien om et Mo-

UDSIGT MOD JESUSKIRKEN. 1903

derhjerte, der bæver i Angst og Sorg for den elskede Søn, som en snigende Sot har viet til Døden. Og det er mere. Det er Sønnens Tankeverden, som vi kan maale." — — —

Schou føler sig tilfreds ved at bo ude i den danske Natur. For-aaret i Skovene omkring Birkerød blev en Foryngelseskilde for ham og vakte Landskabsmaleren i ham. Her fik han Lejlighed til

at flytte sit Værksted ud i Naturen. Det blev til mange Billeder, lyrisk stemningsbaarne Studier fra dulgte Steder i Bøgeskovene, men ogsaa Selvportrætter, Interiører og nature-morte malede han, og det blev nogle af de smukkeste i hans Produktion.

Holger Drachmann besøgte ham en enkelt Gang, og det Besøg fyldte ham med Glæde og Taknemmelighed. Og en, som han kunde tale med og hente Raad hos, naar han blev overfaldet af Mismod, var Karl Madsen, med hvem han efter Hjemkomsten til Danmark havde fornyet det gamle Bekendtskab.

Det fremgaar af Breve, hvor stor Glæde han følte, da han fik Opfordring til at udstille paa den tilstundende Raadhusudstilling 1901 sammen med Broderen Ludvig. Han faar et Livsmod, som han ikke længe har kendt, og han mener dets Aarsag er de forskellige Opmuntringer, der har mødt ham.

„Mine Finanser er storartede,“ skriver han et Sted. „ . . . Jeg har haft Modeller og maler flittigt. Men man kan jo ikke lægge en Alen til sin Vækst, og jeg ved vel, hvor langt jeg er fra det Maal, jeg har stillet mig, — har jeg ogsaa kun fat i Halen paa Pegasus, saa har jeg dog endnu Haabet om at komme op paa dens Ryg . . .“

Romantisk, men tillige munter, mindes han i et Brev fra Birkerød til Einar Schou af 14. 12. 99 Dagene i Hamborg:

— — — „Udenfor blæser en dejlig Sydoststurm sin klagende Melodi. Min Epheu slaar af og til haardt paa Vinduerne ligesom for at minde mig om, hvor løst alting sidder i denne Verden og kun fastholdes af Traade. Traaden brister, og de stakkels Blade pidskes ubarmhertigt, krybe sammen og visne. Et Menneskeliv gaar det ofte ikke bedre, naar Stormen kommer.

BRYSTBILLEDE AF EN UNG PIGE. 1904

Frk. Classen rumsterer ovenpaa i mit Soveværelse med Rammer og Kistelaag for at dække Vinduerne og Dørene mod Stormen, og hun stamper saa fast med sine Trætøfler som en Matros, der har travlt med at rydde Dækket, inden Søerne skyller ind over det. Stikker jeg Næsen udenfor min Stue, ligger Sneen, som har listet sig ind paa Trapperne, Corridoren og Loftet, hvid og appetitlig. — — —

Mine Erindringer fra Hamborg dukker i denne Tid op hos mig — nu i Ugerne før Jul — Gademusikken — Koralerne — Forberedelserne til den store Julefest.

Der greb mig altid paa denne Tid en barnlig Glæde. De hjertegribende, ofte forpinte og falske, næsten grædende Toner, fulde af Længsel, Lidelse og Forhaabning som disse stakkels Gademusikanter gave til Bedste, havde for mig noget rørende og lullede mig ind i en varm menneskelig Kærlighedsstemning. — — —

Jeg arbejder meget, men Dagene er jo saa korte, og jeg faar kun lidt udrettet — — — Det kniber saa smaat med Driftskapitalen, og dit Tilbud om at ville sende mig en Anvisning, som du, Gud forlade mig, saa ofte har gjort, tager jeg imod med Ønsket om at kunne glæde dig igen med mine Arbejder.

Min Selvkritik gjør det saa vanskeligt, næsten uovervindeligt at komme frem med dem, og det synes derfor, at jeg ikke bestiller saa meget, som jeg kunde, — men tro mig, selv naar mine Hænder hvile, arbejder jeg og strider en ærlig Kamp. — — —"

Tidligt paa Aaret 1900 rejser Schou en Tur til London for at besøge sine Venner og lægger Vejen hjem over Hamborg. Hjemkommen skriver han til Einar Schou fra Birkerød 16. 5. 1900:

„Du kan tro, nu, da jeg er kommen til Ro igen her i den dejlige Foraarstid, føler jeg, hvor taknemmelig jeg er for den prægtige Tid, som jeg tilbragte hos Eder . . . Her er hverken Hustru eller lille Pige som hos dig til at holde fast, men alligevel kan vi Ungkarle føle Varmen gennemstrømme os, og vide dog, at en isnende Kulde kan følge efter — — en Tomhed og Modløshed — som dog ogsaa kun har sin Tid.“ —

Meget optaget var han af Forberedelser til Raadhusudstillingen. For sit eget Vedkommende havde han med sin sædvanlige Beskedenhed indskrænket sig til kun at udlaane Portrættet af Greibe. Det gjaldt for ham mere end noget andet, at Broderen Ludvig kom frem.

Herom skriver han i et Brev fra Birkerød 21. Maj 1901 til Einar Schou:

— — — „Jeg tilsendte Eder for 14 Dage siden et Nummer af „Politiken“, hvori Ludvig omtales af Emil Hannover. Artiklen var god, men indeholdt en Del Urigtigheder angaaende Familieforholdene . . . Heller ikke var Ludvig sorthaaret, ilter, lurvet eller lapset. Resten passer godt nok.

Den gjorde Opsigt, og hans Billeder bliver betragtede med stor Interesse, og vi have forskellige Forespørgsler, om vi vilde sælge, hvortil vi dog ikke bestemmer os, før Udstillingen er sluttet. Bedstefaders Portræt vil Galleriet rimeligvis have. Billederne ere ophængte samlede — og gjøre imellem de mange brogede Billeder et meget fornemt Indtryk/ . . .“

Ligesom i Nansensgade savnede han Atelier i Birkerød, og han flyttede igen ind til København i Slutningen af 1901 og fandt en Lejlighed paa Gl. Jernbanevej i Valby, rigtignok ogsaa uden Atelier, men „med smuk Udsigt fra Vinduerne, godt Lys og

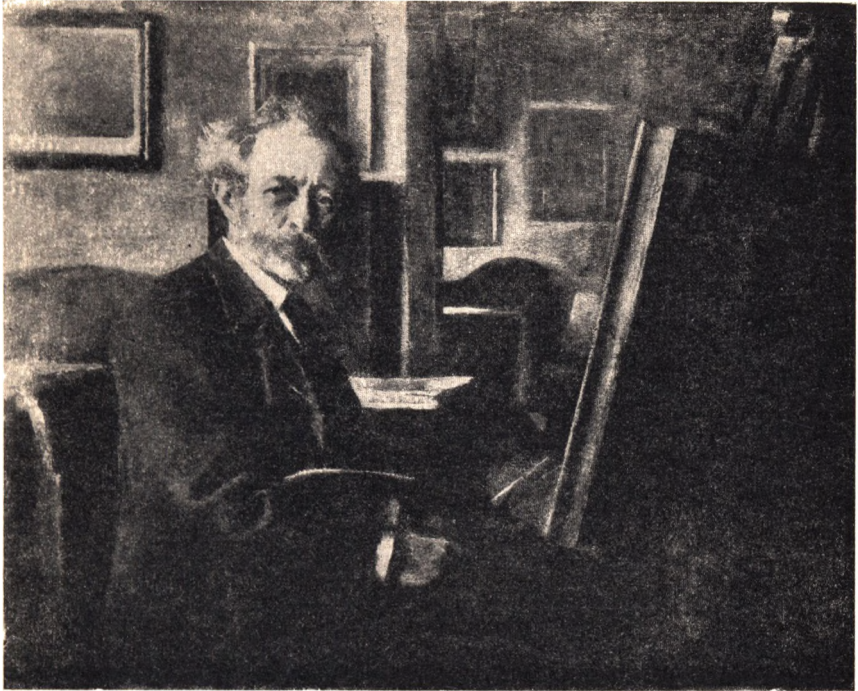
lun," som han skriver til Einar Schou 1. November 1901, og han fortsætter:

— „Jeg boer nær Søndermarken, hvor jeg daglig tager en Spadseretur under de gamle kendte Træer." — Og senere: „Drachmann har besøgt mig for 14 Dage siden. Han vilde gerne have en Lejlighed her i Valby for Vinteren, men jeg tror ikke, han har fundet en passende. Stakkels Drachmann! Han er blevet meget ynkelig, afmagret, næsten til Skelet, uhyggelig stirrende frem for sig, Næsen blaarød, og saa den hvide høje Pande. Han boer i Helsingør nu. Han var meget elskværdig, men alvorlig og afslog min Whisky . . . „Ikke mere Spiritus!" . . .

Jeg selv er heller ikke saa rask, som jeg burde være, og Arbejdet gaar ikke saa godt, da et indvendigt Tryk og Beklemmelse holder Modet længere nede end som godt er. Jeg faar det vel overvundet og arbejder flittigt nok paa at vinde den Beherskelse af de tekniske Vanskeligheder, som er nødvendig for at give Tankerne og Følelserne Form og Farve. „Hæng bare i," siger I nok. — Aa ja. Jeg vil glemme, at jeg bliver gammel. Uh, gammel, o Rædsel! og saa maaske ikke faa Lov til at dø som et Stjerne-skud . . ."

Han taber imidlertid ikke Modet:

„Naar nu Foraaret kommer, vil jeg ofte op i Søndermarken med Staffeli og Kasse," skriver han til samme 13. Januar 1902. „Der er rundt omkring udmærkede Motiver, og gamle kjære, be- kjendte Steder fra Barndommen skal jeg da have fat paa. Søndermarken har paa enkelte Steder fuldstændig Skovens Karakter, og Beplantningen er saaledes, at man ikke behøver at arrangere for at faa et Billede ud af det. Desuden har man det deroppe ogsaa roligt nok, — maaske et Par Bøller engang imellem stikker

SELVPORTRÆT. 1903

Følehornene frem, men det er mindre farligt for os Malere, som de i mange Henseender føle sig solidariske med. —

Jeg er nu ganske godt i Gang med Arbejdet og har været ganske vel tilpas, hvilket før Jul langtfra var Tilfældet, da jeg ventede, det skulde gaa galt med mit Helbred. Vejret har ogsaa været miserabelt — maatte det blot fryse, saa føler jeg ikke Nerverne . . ."

Bag disse Svingninger i Befindendet skjuler sig sikkert en stærk Nervøsitet, fordi han nu, 57 Aar gammel, har i Sinde at sende Billeder ind til Charlottenborg. Han indsender da ogsaa

tre Arbejder: „Interiør med Portrætfigur“, „Gamle Minder“ og „Familiebillede“, hvoraf de to første blev antaget.

De var en moden Malers Arbejder, gyldige Repræsentanter for hans Kunst, som han efter nøje Overvejelse mødte frem med for Offentligheden, først paa Raadhusudstillingen og saa paa Ju-leudstillingen i „Den Fri“ 1901 og nu paa Charlottenborg.

Fuldkommen Upaaagtethed og Ligegyldighed var dog Resultatet baade fra Kritikken og Publikums Side.

Man forstaaer med hvilken Spænding han fulgte sine Billeders Skæbne, og selvfølgelig har det været ham en stor Skuffelse, at disse Udstillinger blev Slag i Luften. Det mindste Ord i Pressen, godt eller ondt, havde dog været enten en Opmuntring eller i alle Fald en Følelse af at være levende.

Nu var det som at være hængt i fuldt Dagslys. Og frem for alt: han solgte intet, og den Uafhængighed han ønskede at opnaa gennem sin Kunst, blev der ikke noget af.

I Livets Gang havde han imidlertid hærdet sig i Modgang, den havde været ham en Spore, saa at han ogsaa var hærdet mod Anerkendelsen, da den senere kom, og dybest set kendte han intet andet Maal for sin Kunst end sin egen Udvikling.

En Ting er dog sikker, at nu er han Udstillen, og han begynder at fyldes af det Arbejde, han vil gøre her, — Udlængslen er dæmpet, falden til Ro. —

Af Breve til Einar Schou fra de Dage kan anføres:

Valby 1/6 1902.

— — — „April og det meste af Maimaaned har her været koldt, men nu er Solen bleven Herre. Nu mener den det ogsaa

MALEREN. 1907

godt: Som med et Trylleslag har den iklædt Alt, som har Liv, Glædens Dragt, selv de smaa Unger, hvoraf mine fattige Medmennesker her paa Jernbanevej har en utallig Mængde, springer omkring i spraglede Laser om deres friske rosenrøde Kjød og juble i alle Tonarter til Foraarets Pris.

Fra mit Vindue ser jeg gamle hensunkne Haver, grønne Enge, og i det fjerne blinker Vandet i Kalvebodstrand — ovre i Kongelunden smutter Fasanerne omkring i det høje Græs . . .

Længslen efter med Malerkassen at komme ud i Skoven er stærk, thi jeg har i Vinter arbejdet meget, og tænkt mere end det er godt, jeg trænger til Frilandsluft og til at holde Gudstjeneste

uden Præst i Naturens Storhed, være glad som alle andre Skabninger, som have lige saa lidt og lige saa megen Aarsag til at være det som vi Mennesker, uden at tænke paa den Dag i Morgen . . .

Man faar i Friheden Følelsen af Instinktets Sikkerhed.

Der er dem, som holder mig for Melancholiker, af andre opfattes jeg som en sorgløs glad Personage. Begge have Ret, saa sandt jeg troer at kende mig selv. Naar Lyst til Læsning kommer over mig, griber jeg Heine, og jo længere Bekendtskabet til ham fortsættes, desto mere kommer jeg til at holde af ham, holde af hans store Hensynsløshed, hans Sjælslidelser, hans Ironi og Satire . . ."

Efter at to fortrinlige Billeder: „En Straffeprædiken“ og „Ved Kaffebordet“ er forblevet ubemærkede paa Foraarsudstillingen 1903, skriver Viggo Stuckenbergs i en Anmeldelse i „Politiken“ af Efteraarsudstillingen samme Aar:

— — — „Saa er der P. A. Schou. Han naar i det Par Billeder, han udstiller, baade at give sig selv som Person og som Maler. Det triste har grebet ham stærkt — det kummerlige. Den lille Dreng, der i Billedet „Mørkt Hjem“ sidder foran Døren og med store tavse Øjne stirrer sin Barndom ihjel ved bestandig at se Dagene æde alle Glæder ud af Tilværelsen, er et fint og overmaade ærligt Arbejde; ganske overflødig er den fortællende Baggrund med Sygeværrelset; Drengen selv fortæller tilstrækkeligt.

Skitsen „Haabløs“ har lovlige megen ungdommelig Welt-schmerz. Men over begge disse Billeder som over det kloge „Mandsportræt“ og det stilfærdige „Interiør“ er der i Syn og

Farvevalg en egen mørkladen Beherskethed, som gør et behageligt Indtryk." —

Ogsaa andre Kritikere omtaler ham nu med Respekt, og han faar det lille „Interiør" solgt, hans første Salg herhjemme paa en Udstilling. Han skriver til sin Søster 19/10 1903:

— — — „Det havde været godt eller rettere bedre for mig for 10 Aar siden, hvor jeg dog var lige saa vidt, men alligevel er det godt. Vi faar nu se, hvad Maskineriet vil, for hvem ved, hvad man kan udrette, naar man arbejder i Hjertets Tjeneste. Jeg har endnu ikke solgt flere af Billederne end det lille Interiør og faar 50 Kr. — men det kan jo komme . . .

Det er alt meget rart, men berører mig med mere Vemod end Glæde . . ."

Arbejdsmod blev dog Resultatet af hans Medgang. Nu følger Slag i Slag Billeder som „Moderne Lyrik", „Skakspillerne", „Den sidste af Slægten", „En ung Pige", „Parti fra Valby", hvoraf de to sidstnævnte blev afvist af det, han indsendte til Foraarsudstillingen i 1904. Meget saarbar var Schou overfor Kassationerne.

Hvorledes han saa paa Malerkunstens daværende Standpunkt, og hvilke Haab han knyttede til Ungdommen, faar man et lille Begreb om gennem en opbevaret Stump af et Brev fra Sommeren 1904 til Maleren Wohlers i Hamborg. Nogle unge Malere, der havde faaet deres Billeder kasseret paa Charlottenborg, havde besluttet at holde en „Salon des Refusés" i et Lokale paa Amager-torv. De fik ham til at være med, vel især af sin Interesse for Ungdommen, der kæmper med Modgang, og som han altid og paa

alle Maader var parat til at række en hjælpende Haand. Han nærede romantiske Haab til Ungdommen. Han skriver:

„Jeg venter at finde Ædelstene, omend uslebne, deriblandt. Thi dødsenskedssommeligt er det at se, naar Malerskolens ellers fortræffelige Love er Kunstens eneste Maal. Man søger ikke at komme i Rapport til Livet. Det brænder ikke, og tør ikke brænde, faa vover at stole paa Gnisten, alle vil synes velopdragne og følge med Moden. Der gives ingen Ungdom, ingen Himmelstormere mere. Dadel gør ondt. Det Goethe'ske Ord: „Alles berechtigt, nur nicht das langweilige“, synes overalt helt at være glemt.

Og dog forekommer det mig, at de Kunstelskende hungrer efter at se Originalitet og Genialitet. — Altsaa haaber vi at se noget af dette paa de Afvistes Udstilling. Vi vil møde uden Fordom, glemme at vi er Malere, og kun søge at opleve noget i Malerierne.“ —

Fast Udstiller ved Foraars- og Efteraarsudstillinger er han altsaa, selv om han endnu i 1906, ja, saa sent som i 1912, da han blev U. C. med 3 Arbejder, led den Tort at faa enkelte Billeder kasseret. Fra nu af hører man ikke mere Tale om at vende tilbage til Hamborg. Han føler sig som dansk Maler.

FREDERIKSBERG KIRKE. 1902

AARENE, der nu kom for ham, blev en Selverkendelsens, en Afklaringens Tid, thi helt og med alle Kræfter helligede han sig Arbejdet i Kunsten. Faatallig og tilfældig blev hans Omgang med Kolleger, dog enkelte unge Malere, for hvem han kunde være vejledende og raadende, og med hvem han følte sig aandelig beslægtet, sluttede han sig til, og for dem udøste han sit Hjerte og sin Erfaring. De stod ogsaa Model for ham, og han fulgte deres Ve og Vel med en rørende Trofasthed og opmuntrede dem i Kampen for Idealerne. Og da Vicekonsul Greibe havde taget sin Afsked og var flyttet til København, indtog han sin gamle Plads som

Ven af Huset og som udmærket Model. Nu og da foretog Schou en Rejse til London og Hamborg for at besøge Vennerne der. Ogsaa Drachmann saa han engang imellem; han bragte altid en Drift med fra Udlændighedstiden, hvis Minder optog Schou meget. Om Festen for ham paa hans 60 Aars Fødselsdag 1906 skriver han til Einar Schou: —

„— Drachmanns-Festen har jo været en Begivenhed her, men jeg har kun gennem Bladene fulgt den. Jeg har saamænd ikke engang sendt ham en Gratulation — ikke fordi jeg holder mindre af ham nu end før, men jeg har afgjort Uvilje mod disse arrangerede Fester. Forresten drak jeg d. 9. hans Skaal i Bourgogne med nogle Venner, og vi fremkaldte Minderne fra de svundne Dage i Hamborg. Det var min Drachmann-Fest, og naar Bruset er forstummet sender jeg ham et Par taknemmelige Ord.“ —

Til Drachmann og Karl Madsen følte Schou sig altid i dyb Taknemmelighed, fordi de havde tændt den hellige Ild i ham, da den var sluknet, og Selvopgivelse havde sneget sig ind i hans Sind.

Om sine Billeder talte han sjældent, og kun sparsomt ytrer han sig i Breve om dem og egentlig da mest om, hvad hans Motiv fortæller. Da han sender Billeder til Udstillingen 1907 skriver han f. Ex. til Einar Schou 15/3:

„Det er altid en nervøs Tid, og det er hver Gang saa svært at slippe sine Billeder, der er endnu saa meget, som man synes at kunne gøre bedre, — her forstærke Indtrykket — her svække det, hvor Tonerne virke for udfordrende — og saa stemme det hele saaledes, at det virker saa lidt som muligt som Maleri, men kun giver Følelsen af noget, som man engang har set . . .

Det ene Billede „Maleren“ viser denne under Selvkritikkens Svøbe og hans Hustru, som staar deltagende bag ved ham — — — det andet har jeg kaldt „Hos Portrætmaleren“. Den stakkels Maler har jeg faaet anbragt bag Staffeliet med Billedet saaledes, at han kan iagttage den portrætterede fede Dames utilfredse Mine

ALVOR. 1908

og den Skuffelse, hun og hendes Gemal ikke lægger Skjul paa. Situationen kan ikke misforstaas, og ved Gud, den kjender jeg, og i den har jeg mangeaarig Erfaring. Jeg viser Maleren som den, Misfornøjelsen aldeles ikke kommer overraskende og som næppe vil gaa paa Accord. Han sidder trodsig og forberedt paa det værste — forsmaaet . . ."

Kunstpølitik følte Schou sig ikke kaldet til at deltage i, dertil var han ogsaa for gammel, for ukendt med Forholdene i det hele. Han skriver 24/10 1912:

„Ihvorvel jeg nu er Medlem af Akademiet, og der skal være Tale om at faa mig ind i Akademiraadet, saa vil jeg modsætte mig dette, thi jeg passer bedst til at holde mig paa Maatten, og i al Stilhed se at klare mine egne Sager, saa godt jeg formaar, thi jeg har endnu Ting at udrette, hvis Evnen er saa god som Viljen . . .“

Af korte Udtalelser i Breve fra ham, der kaster Strejflys over hans Syn paa samtidige Kunstnere, kan følgende anføres. Om Joakim Skovgaard udtaler han: „Jeg har faaet Karl Madsen's Bog om Viborg Domkirke, og studerer den om Aftenen, og har stor Glæde af de udmærkede Gengivelser af Billederne der, og af Texten. Det er et Værk af 1ste Rang, det bæres af sund og naiv Menneskekjærlighed og religiøs Overbevisning . . .“

Om Zahrtmann: — — — „denne vor store, glade, aandrige og gode Maler . . .“ Om Julius Poulsen: „— — — der er saa mange der har imod Poulsen, men han er dog en af de faa danske Malere, der beskæftiger sig med det maleriske . . .“

Og da Kritikken et Aar faldt over Ring bemærkede han: „Danmark er dog et besynderligt Land . . . En Kunstner har alt-saa ikke Lov til at være god tre Aar i Træk . . .“

Albert Gottschalk priste han for hans „Sandfærdighed overfor dansk Natur“, i Hammershøi, Ejnar Nielsen og Karl Schou's Kunst fandt han Udtryk for beslægtet Livsfølelse.

Stor Opmuntring fandt Schou i at blive indbudt til at deltage i Udstillinger i Udlandet. Foruden i Hamborg var han indbudt til „International Society's Exhibition 1905“ i London og til at deltage i Udstillingen i Guildhall 1907 sammesteds. 1909 og

1913 deltog han i de internationale Kunstudstillinger i München og høstede mange Lovord hos den tyske Kunstkritik og i 1912 i den danske Udstilling i Brighton, 1913 i Göteborg og 1914 paa den baltiske Udstilling i Malmö.

Hvad der ikke glædede ham mindst var det at „blive regnet med herhjemme“, og da Galleriet i 1907 køber hans Billede „Maleren“ paa Foraarsudstillingen, skriver han:

— „Jeg er glad over det, særlig fordi de kjære Venner Einar Schou og Charlie Hansen ser deres Tro paa mig bekræftet . . .“

Efter et Sygdomsanfald skriver han til en Ven:

— — — „Nu skal vi ikke tro, at jeg fortjener den Opmærksomhed, der er ydet mig. Hellere forlidt end formeget af det Gode. Dumme Mennesker stræber efter Anerkendelsen, — den er et umætteligt Uhyre, som udsuger sit Offers Hjerterblod og overlader det aandelige Kadaver til Forfængeligheden. Gratuler mig, kjære Ven, hellere til min Befrielse og Fornyelsen af mine Kræfter . . .“

Nu 63 Aar gammel søger han det Anckerske Legat. Af hans Ansøgning kan anføres: — “. . . Jeg mener, at jeg ved det iaar udstillede store Billede „Alvor“ har godtgjort, at jeg vedvarende er i Udvikling som Kunstner.

Jeg har ingensinde modtaget noget Stipendium eller Rejseunderstøttelse fra Academiet, og vil paa Grund af min Alder næppe opnaa at faa noget . . .“

Ansøgningen var ledsaget af en Anbefaling af Karl Madsen med følgende Motivering:

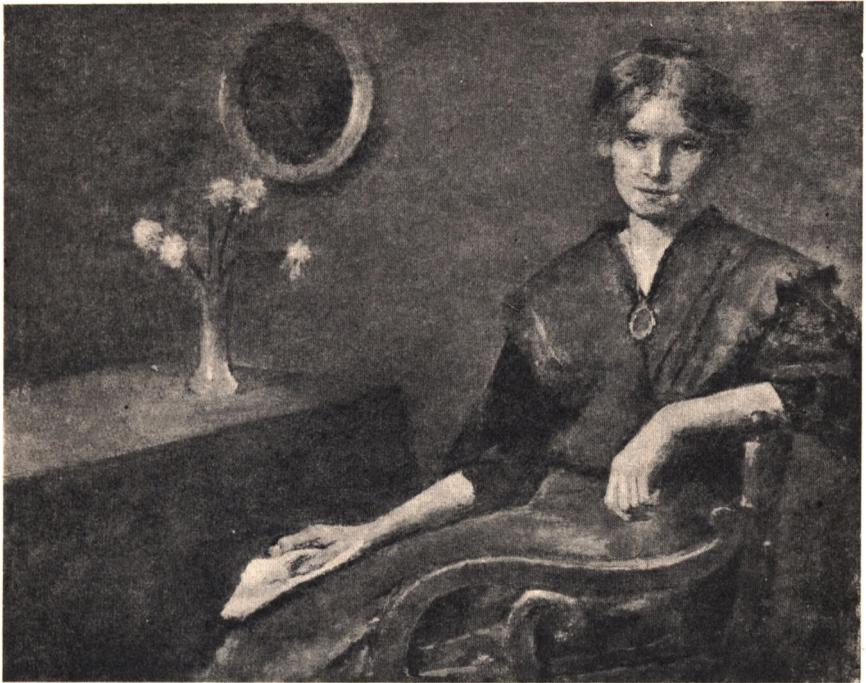
Maleren P. A. Schous Virksomhed har jeg kendt gennem mange Aar. Han er kommen sent til Malerkunsten og er endnu senere blevet Udstiller herhjemme, hvor hans Billeder med Rette har tildraget sig Opmærksomhed ved Egenskaber, der i sig selv er sjældne, og som det er mærkeligt at møde hos en Kunstner, som ikke hører til de Unge af Aar. Thi de viser ikke blot en medfødt Begavelse, der er bleven udviklet til en gennemkultiveret Finfølelse for Farverne og Tonernes Samklang, de viser ogsaa en Maler, der utrættet stræber og kæmper for at vinde længere frem og højere op for at naa til at tilfredsstille de strenge Fordringer han stiller sig selv.

Det forekommer mig, at baade hans Talent, hans ideelle Vilje og selve hans Arbejdes Egenskaber gør ham fuldt fortjent til fra Akademiet — der aldrig har givet ham nogensomhelst Opmuntning — at modtage et større Stipendium, som vilde sætte ham i Stand til at faa sit Ønske opfyldt om at kunne studere og arbejde nogen Tid i Udlandet, for under Anspændelsen af sin yderste Evne endnu at søge at fremme sin Udvikling som Kunstner . . ."

Han fik nu ikke Legatet. Men to Aar efter, da han i Mellemtiden har faaet Academiets Aarsmedalje for sit Billede „Alvor“, søger han det atter, og opnaaede da at faa det.

Han er allerede i Paris, da Budskabet herom naar ham, og fortæller i et Brev, at han blev saa glad, at han tog Frk. Classen om Livet, „og vi to gamle Mennesker dansede rundt paa Gulvet og sang: „Der er et yndigt Land . . .“ —"

Anledningen til hans Ophold i Paris var en Bestilling han havde modtaget paa en Altertavle til den nyopførte Juelsminde

PORTRÆT AF FRU G. 1906

Kirke. Emnet var frit, og Schou havde valgt at male „Kristus i Emaus“, hvorfor han vilde gøre Studier paa Louvre.

Om sit Gensyn med Paris skriver han til en Ven 27/12 1910:

„Med hver Dag, som gaar, lever jeg mig mere og mere ind i Forholdene hernede, og det forekommer mig næsten, som jeg er hjemme her, og at de 30 Aar jeg har været borte herfra, kun har været 30 Dage. Her paa Montmartre og i Batignolles, hvor jeg dengang færdedes saa meget, er alt saa mærkelig uforandret.

Forlader man Boulevarderne stiger man op i Stilheden, og jeg føler en velgørende Ro, naar jeg sidder i mit Atelier med den pragtfulde Udsigt over Paris og St. Denis. Denne Forstad har Pariserne forbeholdt sig, og de Fremmede skyer den som et Kvarter, hvor de føler sig mindre sikre. Vi havde et syndigt Besvær med at finde et Atelier. Først søgte vi her paa Montmartre, men enten var de saa urimelig dyre eller ogsaa saa daarlige, at vi ikke turde indlade os paa at tage dem paa denne Aarstid. Saa blev til alt Held dette, jeg har, ledigt . . . det er som sagt lille, men er ganske godt møbleret, og i et rart lille stille Hotel . . . Endnu har jeg ikke taget fat paa noget Arbejde, da her har været saa meget at se, og jeg tror at have handlet rigtig heri.

De skiftende Udstillinger hos Kunsthandlerne er de bedste til at studere fransk moderne Kunst og se det rent maleriske dyrket med mer eller mindre Held. Cézanne, Gauguin og Manet øver en mægtig Indflydelse paa de fleste, hvad der ikke altid er klædeligt, fordi Efterlignerne mangler den fornemme Ro, som den intime Forstaaelse af Naturen giver Mestrene. Hvor er dog Manet udmærket. Selv hans ofte flygtige Udkast, som jeg har set mange af her hos Kunsthandlerne, har en saa storstilet Simpelhed, at man slet ikke forstaar, at han behøvede saa lang Tid, inden han slog igennem. Hans Tegning er saa udmærket, at den kan sættes ved Siden af Ingres', men overgaar denne, med hvem han forekommer mig at have Farvesyn tilfælles, langt i malerisk Bredde og Harmonie. Alle Kunsthandlerne eje mange Billeder af Renoir, som synes at være meget flittig paa sine gamle Dage og at have tabt Selvbedømmelseevnen. De er tildels ganske skrækkelige, de rene Dukkehoveder, og kolorerede. I Luxembourg hænger derimod et prægtigt stort Dameportræt i sort Silke med en Charme

i det fine ungdommelige Hovede, som Renoir tidligere har kunnet det, da han endnu var et kraftigt forelsket Mandfolk.

Louvre og Luxembourg er mit egentlige Studiefelt. Her er, siden jeg var her, tilkommet mange glimrende Arbejder af gamle Malere. El Greco og Goya bl. a. Især er Louvre blevet beriget med prægtige Arbejder. „Société des Amis du Louvre“ har ogsaa skænket udmærkede Billeder af Ingres' og Prudhon, som ere overordentlige kraftfulde og skønne i Farve og Holdning. Jeg elsker denne sidste, han har en enestaaende malerisk og digterisk Skønhed i Fremstillingen, den er fri for al den Behagesyge og forlorne Kraft, som plettede hans Samtidige . . .

Jo længere jeg er her, desto mere Beundring og Kjærlighed faar jeg til Paris og dens Befolkning. Man kan leve saa dejligt uafhængig og møder overalt en velgjørende Velvilje . . .

Jeg er glad over at være kommen bort fra Omegnen af Régencen, thi det vrimler hernede af Skandinavere, Malere og Forfattere af begge Køn. Heroppe er saa roligt. Rue Coulaincourt gaar fra Boul. Clichy op imod Montmartre-Højen, skærer Kirkegaarden i en højtliggende Bro og fortsætter Stigningen op til mit lille Hotel i Coulaincourt paa venstre Side af Gaden ligeoverfor Moulins de la Galette. — — —

Jeg føler mig forynget, det er en ansporende Glæde at se den Kamp for at erobre nye Felter i Kunsten, Farvens Beherskelse, og det er ingenlunde udelukket, at mange af dem, som nu allermost forarger Borgerskabet, engang vil komme til at staa højt . . .”

Den, der i de Dage traf P. A. Schou i Paris, nød godt af hans Viden og varme Begejstring, naar han indbød til Besøg i Louvre eller paa Udstillinger hos Kunsthandlerne.

Han kunde være træt, naar han kom til et aftalt Mødested, men saa han noget godt, var Trætheden som strøget bort, og en Dag han gik ud fra en Udstilling hos Bernheim-Jeune, var han saa oplivet, at han slog Vejrmøller hen ad Boulevarden.

„Jeg har været hjemme i Danmark siden Midten af Maj,“ skriver han i et Brev af 14/7 1911, „og føler mig efter mit Parisophold glad ved at arbejde her, og at Rejsen har udviklet mit Syn. Male, male og male. Farve ser jeg nu i Alting, alt er saa vidunderligt skønt, saa man sveder Henrykkelsens Sved og knapt mærker, at Farven tørrer paa Paletten, inden man faar sat den op paa Lærredet . . .“

I det Aar, han tilbragte hjemme, fik han meget gjort, men tumlede dog forgæves med Altertavlen. Det foreløbige Resultat med de udmærkede Studier af tre Figurer til den reddede han i Maleriet „Ordets Magt“ . . .

ENKEN. 1908

I Begyndelsen af April 1912 — omtrent 68 Aar gammel — rejser han saa atter ud paa det Anckerske Legat, først til Berlin og nogle Dage senere derfra til Dresden, i hvis nærmeste Omegn han tog Ophold.

I et Brev skriver han: „Jeg har nu med Frk. Classen lejet mig ind her ved Dresden i det højtliggende Loschwitz ved Elben. Vi har herfra en prægtig Udsigt over Dresden, Elbens Løb kan vi følge langt og se helt ind til Böhmen. Her er aldeles storartet,

Kirsebærtræerne blomstrer, og det mangefarvede fine Foraarsgrønt op ad Skrænterne mod den blaa Himmel giver i Forbindelse med de store Linjer storslaaede Billedvirkninger. Jeg bliver her en Maaned og har nu begyndt at male heroppe af al denne Herlighed. Det er kun et Havehus vi har, og der bor jeg. Frk. Classen ligger i et beskedent Rum i det egentlige Hus, som er gammelt og forfaldent, men malerisk . . ."

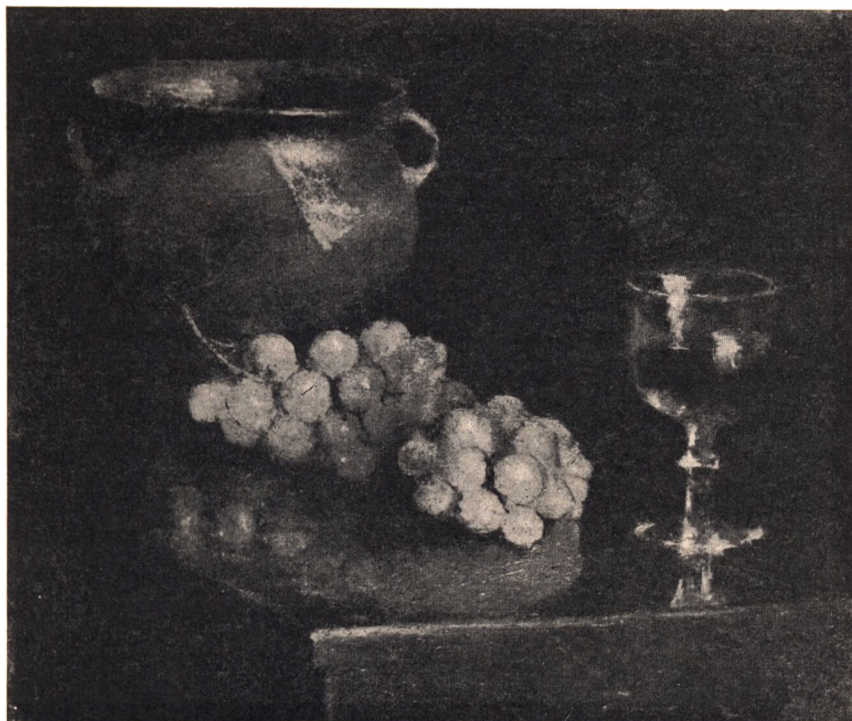
Og senere:

„Jeg har ellers haft det godt, arbejdet meget i Galleriet og har haft Glæde af Gensynet med en By, jeg i 40 Aar har været borte fra. Men imorgen rejser jeg til Paris . . . Tusind Tak for den behagelige Meddelelse, at jeg har faaet Aarsmedaljen igen. Den kom saa uventet, at jeg knapt kunde tro paa den, men jeg blev meget glad, maaske kan jeg i Fremtiden tænke paa at faa solgt noget, ogsaa til andre end Vennerne. Jeg er nu „udenfor Censur“ og behøver ikke at befrygte Afvisning af mit Arbejde paa Udstillingen . . ."

Fra Paris skriver han 21/6 1912:

. . . „Jeg bor denne Gang i Quartier Latin i Nærheden af Luxembourg Haven og Louvre, saa centralt som vel muligt, og jeg har set alt af Betydning af den moderne Kunst. Det tager paa Nerverne, men giver jo ogsaa det nødvendige Spark til, at man selv tager sig sammen og benytter, saa vidt Kræfterne rækker til, sine Evner i den nærmeste Fremtid . . ."

Fra Paris aflagde han et Besøg i London, hvorfra han besøgte den danske Udstilling i Brighton og ordnede Salget af sit Billede „Alvor“ (fra 1900) til Museet der.

VINDRUER VED EN JYDEPOTTE. 1908

Efter denne anstrengende Rundrejse gik Turen hjem til Carl Bernhardsvej, hvor Schou i Nr. 15 havde fundet en Lejlighed med Atelier. Om sit Arbejde, sig selv og Forholdene i hans senere Aar udtaler han sig i Breve til forskellige Venner.

Heraf kan anføres:

Efter et Landophold i Holte i Sommeren 1908 skriver han 4/10:

. . . „Jeg har faaet malet en Del Landskabsstudier, og tror at have lært at opfatte en Stemning og tilegnet mig bedre Pensel-

føring og Sikkerhed i Motivvalget, det vil forhaabentlig vise sin Virkning i et bredere Foredrag og lysere Farver. Jeg vil ogsaa se at faa et stort Portræt malet i Vinter. Du ser altsaa, at jeg har de bedste Forsætter, og det skulde gaa rent Pokker i Vold med mig, hvis jeg ikke faar noget ud af al den Lyst og Kraft, jeg tror mig i Besiddelse af . . ."

Fra Paris skriver han 26/1 1911:

„Jeg har ved denne glædelige Begivenhed (det Anckerske Legat) modtaget mange venlige Ord fra mine Venner, og det gør godt at blive hjulpet til at tro paa, at denne i klingende Mønt givne Anerkendelse ikke er helt ufortjent. Jeg maa se nu med den yderste Anspændelse af mine Evner at retfærdiggøre den. Sorgen og Glæden har i mine Ungdoms- og Manddomsaar været trofaste Søstre, og selv om den første med sit alvorlige Ansigt ikke altid er blevet naadig modtaget, er det dog hende, jeg skylder mest, hvis jeg endelig engang maler noget, som duer . . ."

Den 22/3 1912:

„Jeg har i Vinter ikke været saa lidt nervøs. Arbejdet tager nu mere paa mig end tidligere. Jeg anspænder mine Kræfter af al Evne, men ofte tager Mismodet over mine Præstationer for haardt fat, — naa, det er endnu ikke det dagligdags hos mig, men Tanken om, at jeg ikke kommer langt længere frem til mit Maal, gør mig ofte mere Sorg end jeg i Grunden fortjener. Jeg ved nok, at Kunsten maa betales dyrt — det er sagt, at den koster Hjerteblod — og noget er der om det . . ."

Til en Ven i Paris skriver han 22/12 1912:

. . . „Jeg har i den senere Tid arbejdet meget, men ikke altid haft Glæde deraf, men dog tror jeg, at jeg er gaaet fremad, og

gaar endnu i Svangerskab, bærende paa et Værk, som maa overleve mig selv . . .

Til næste Aar faar jeg Skovridderboligen i Juelsminde paa min Fætters Grund, og her bliver der bygget mig et Atelier. Dette

INTERIØR. 1908

Arrangement er jeg glad for. Det er nemmere end at bygge et Hus, og jeg kan da straks tage det i Brug, og der er en gammel Have, og Huset er sundt og tørt, med god Plads . . ."

7/1 1913:

. . . „Jeg kæmper selv ofte med Mismodet, og et tungt Sind har jeg faaet i Vuggegave lige saa sikkert som et lyst, og skidt

vilde det gaa mig, hvis jeg ikke endnu besad Evnen til skiftevis at give dem Sæde hos mig. Sætter Tungsindet sig altfor selvtilfreds mageligt tilrette, som om det vilde slaa sig til Ro paa et længere Ophold, saa — „heraus“, og forcéret ungdommelig Vildskab bringer Balance i Tingene . . .

Kunstforeningen henvendte sig igaar til mig, om jeg vilde have en retrospektiv Udstilling i dens Lokaler. Selvfølgelig sagde jeg nej for i Aar. Naar jeg er blevet 70 Aar kan der være Tale derom, forudsat at jeg tror at have sagt mit sidste Ord i Kunsten. Der er jo ogsaa Udstillinger nok, og jeg ønsker hellere at forblive ubemærket, da man saa arbejder roligere og snarere bliver istand til at blive myndig — jeg føler mig endnu langt fra Maalet . . .”

Efter at han har indsendt sine Billeder til Foraarsudstillingen, skriver han 16/3 1913:

. . . „Aldrig har jeg haft en saadan Barselnød som denne Gang. Der løsnedes en Sten fra mit Hjerte den Dag, jeg maatte aflevere dem til Begloelse, og den rev en blødende Flænge ved Faldet — men jeg følte en Lettelse efter mine overstandne Lidelser og nærer et svagt Haab, at jeg kan gøre det bedre næste Gang. At følge sit Instinkt og give sig dettes Ledelse i Vold, at vise sig som man er, med en Gud og en Djævel i sig, det er det, som giver Kunst.“

Den sidste Dag i 1913 skriver han:

„Til mit Ophold i Juelsminde til Sommer sætter jeg Forhaabninger, — Landskabet er en Skønhedsaaftenbaring, hemmelighedsfuldt og gribende, som det kan være naar de høje Guder behager at vise os Mennesker deres Tryllekunst . . .

Jeg har ligget de sidste 8 Dage, og det bliver rimeligvis en lang Historie, inden jeg faar Lov til at komme paa Gaden, men kan

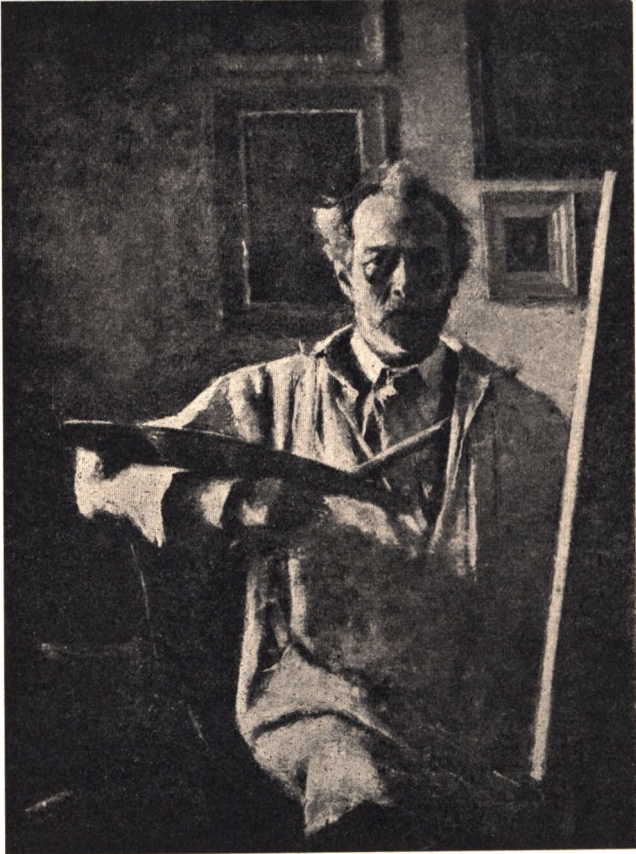
jeg først komme lidt op og sidde nogle Timer daglig og male, saa er jeg glad. Jeg længes meget derefter, men jeg har dog maaske godt af denne absolute Ro og samler Kræfter til at tage ordentlig fat.

Forresten befinder jeg mig godt, og Lægen siger, at det nok skal gaa godt med Knæene, hvor Vandet allerede er meget mindre. Men jeg er stiv som en gammel Droschehest, og nu vilde det være mig umuligt at komme ned ad Trapperne. Smerterne er mindre, men Nætterne kan være slemme nok. Jeg læser meget og har slugt flere Værker, som jeg længe har tørstet efter. Det er dog altid en Gevinst . . . Jeg gruer dog ofte ved Tanken om den Tid, da mine Evner og Sanser sløves og kun Tilintetgørelse bliver mit Ønske. Hvor er det dog dumt, at Enden paa et langt Liv er saa trist . . .” —

Saa lidende var han blevet, at han 30. April 1914 maatte lade sig indlægge paa Finsens Klinik. Samme Dag skriver han:

— — — „Men det er skidt altsammen, og nu har jeg i 4 Maaneder gaaet og lidt hjemme uden nogensomhelst Fremgang, saa der maa gøres noget for igen at blive rask, og idag tager jeg ud paa Finsens Klinik, hvor Overlægen tror at kunne gøre noget for mig. Nu prøver vi det. Den lange Tid jeg har maattet holde mig indendørs, har taget meget paa mig, og jeg trænger nu til at komme ud i det Frie, hvilket jeg haaber at kunne paa Anstalten, hvor der er en god Have.

Stærk er Lysten til at kunne tage fat igen og vise, hvad jeg til Slutning formaar. Thi det er netop det, jeg synes, der mangler — et bestemt Arbejde, som kan overleve mig . . .”

SELVPORTRÆT. 1900

Til Maleren Wohlers i Hamborg skriver han 24/6 1914 fra Juelsminde:

. . . „Jeg havde allerede for længe siden ladet høre fra mig, hvis mit Befindende havde været bedre. Siden Jul er jeg først for nylig kommen i det Fri. En Maaned har jeg tilbragt paa en Klinik, men er dog kommen lige saa jammerlig ud derfra, som jeg kom ind. Vandet i Knæene vil ikke gaa bort . . . Alt Haab sætter jeg nu til Solen og den friske Luft. I den sidste Tid havde jeg slet ingen Lyst til Mad og tabte derfor af min i Forvejen ikke just altfor store legemlige Vægt nogle Pund ugentlig. Her haaber jeg at vinde den tilbage og at faa Arbejdslyst. Var der blot ikke Nat og Dag de fordømte Smerter . . .”

Her i Juelsminde levede han Sommeren over. Han havde faaet Atelier paa Landet, som han havde ønsket sig i saa mange Aar ligefra den første Birkerød-Tid, og opkaldt det efter sin Ungdoms Tumbleplads, Montmartre i Paris. Det laa paa første Sal i den helt for ham indrettede Skovridderbolig med Udsigt over Sandbjergvig mod Palsgaard, med Eng og enkelte Træer i Forgrunden, og Fregatten „Jylland” ude paa Fjorden. Her var han næsten Fange, kunde kun engang imellem løfte sin Arm til en lille Skitse af Udsigten eller begynde paa et Portræt, men Penserne faldt ham af Haanden, og Sygdommen var Eneherre. Ved Septembertide førtes han syg tilbage til Carl Bernhardsvej, hvor han laa hen, mandig stridende imod Døden. I sin Seng fyldte han d. 8. Oktober 70 Aar. Plejet af sin trofaste Frk. Classen til det sidste udaandede han den 21. November 1914. I den sidste smertefulde Tid omtaagedes hans Tanker nu og da, religiøst søgende,

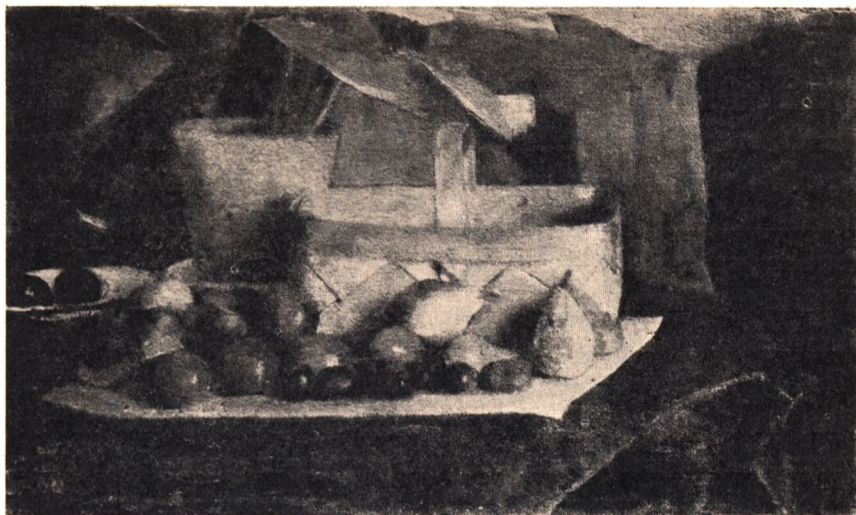
ofte kredsende om dette, at „der maatte være et Punkt, hvor Sandhed og Skønhed løber sammen“.

Tre Dage før sin Død citerede han for en Ven hele Digtet „Abschied“ af Wilhelm Busch, hvis Lune ofte havde opmuntret ham og hvis Livsanskuelse han følte sig i Pagt med:

Ich weiss nicht mehr, wie es gekommen
Kurzum: Nach längerem Verborgensein
Hab' ich dereinst auf Erden Platz genommen,
Nur auch einmal am Licht mich zu erfreun.
Und allsogleich fasst mich die Zeit beim Kragen
Und hat mich neckisch, ohne viel zu fragen,
Bald gradeaus, bald wiederum im Bogen,
Durch diese bunte Welt hindurch gezogen.

Inzwischen pflückt ich an des Weges Rand
Mir dies und das, was ich ergötzlich fand.
Auch leert' ich manchmal manchen vollen Krug
Mit guten Freunden, bis es hiess: Genug!
Nur eins erschien mir oftmals recht verdriesslich
Besah ich was genau, so fand ich schliesslich,
Dass hinter jedem Dinge höchst verschmitzt
Im Dunkel erst das wahre Leben sitzt.

Allein, wozu das peinliche Gegrübel?
Was sichtbar bleibt, ist immerhin nicht übel.
Nun kommt die Nacht. Ich bin bereits am Ziele.
Ganz nahe hör' ich schon die Lethe fließen.
Und sieh: Am Ufer stehen ihrer viele,
Mich, der ich scheid, freundlich zu begrüßen.
Nicht allen kann ich sagen: Das tut gut!
Der Fährmann ruft. Ich schwenke nur den Hut.

FRUGTER PAA ET BORD. 1897

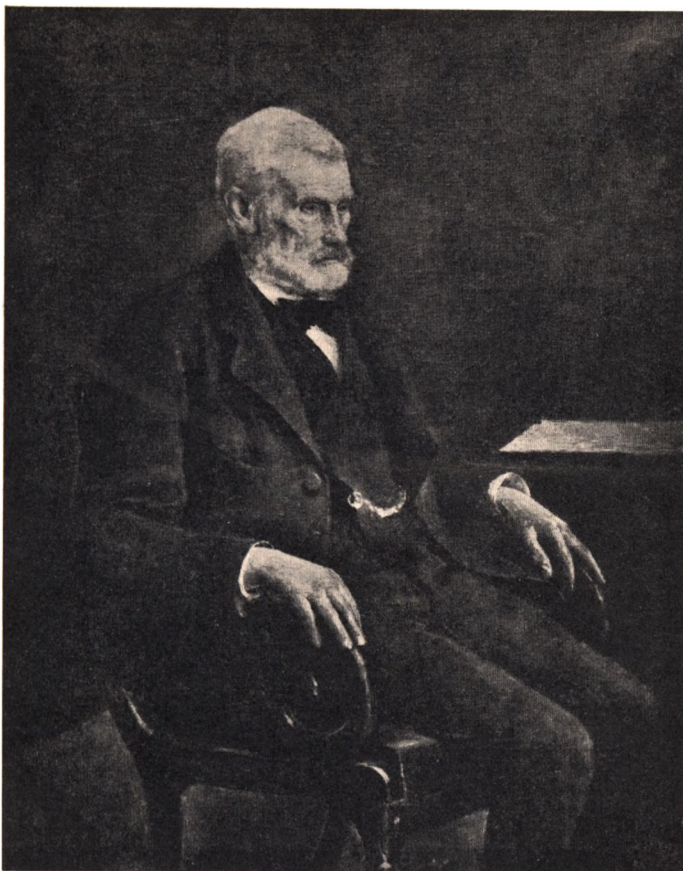
DET Billede vi har modtaget af P. A. Schou's Liv gennem Beretningen af dem, der har kendt ham, og gennem Udtalelser af ham selv om sin Kunst og sine Forhold, viser os et Menneske, der fra Barnsben var livlig, hidsig, lunefuld og egensindig, men tillige indesluttet, modfalden, eftergivende og opofrende, altid ujævnt svingende imellem disse Modsætninger i Karakteren. For sig selv en Gaade, et Problem, for andre enten ligefrem og vindende indtil Kammeratskab og Venskab — eller — selv for sine nærmeste — selvraadig og utilgængelig. Han var tidlig en agtpaa-givende Iagttager, fuld af Interesser, idealistisk Vilje og Begejstring og besat med en hellig Ærefrygt for Kunst, og selv følende Kunstnerevnen i sig gennemlever han sin Skæbne uden System eller fast Livsanskuelse, men dog som noget af en viis Mand. Nøj-

som anlagt i sine Krav til den ydre Tilværelse og enkel i sit Sjæleliv hadede han Attituder og Svulst. Med Udgangspunkt i sin Tids Doktrin-Naturalisme — udviklede han sig med langsomme Skridt, snart segnefærdig under Kampen, snart kækt stridende med Modstanden til en frigjort og afklaret Maler, hvis Skønhedsfølelse udfolder sig selvfølgelig gennem Malerkunstens Midler, rene og præcise i Følge.

Det fortællende Element i hans Kunst har ikke Anekdotens eller Episodens Karakter, det er Menneskeskildringen der er dens Maal og løftet op til Malerkunst gennem hans medfødte fine Sans for Farve og Form. Vi ser ham optaget af en snævert begrænset Emnekreds, som han gentager og gentager, og hvis Maal er at skildre Menneskelod og Menneskelidelse ud fra Selvbekendelse og Livserfaring. Han finder stadig nye Variationer af samme Tema. Gennem trofast Vedhængen ved samme Motiver skildrer han Mennesker fra Hverdagen, deres Vemod og Resignation, fortæller om Sorg og Skæbne og bristede Haab efter lange Aars Venten og afvinder dem Poesi og Skønhed i deres Skuffelser og Bekymringer. Billedet „Alvor“ har han malet i forskellige Formater og med forskellige Modeller flere Gange. Den syge ligger paa Sofaen enten klimprende paa sin Mandolin eller fattende om et Glas Vand eller ørkesløs. Moderen staar enten bøjet over ham eller sidder hensunken i Fortvivlelse med Haanden over Øjnene eller Haanden under Kinden.

Hans Billede „Sorg“ er malet to Gange, og i dem begge er Fortællingen overordentlig ren og ligefrem, og tre Gange har han malet „Gamle Minder“, et Billede, der skildrer den tilbage- og fjerntskuende Skæbnefølelse.

Ensomhedsfølelsen med dens angstfulde stiltfærdige Holdning

PORTRÆT AF KUNSTNERENS BRODER. 1913

i Savn og Sorg har han givet i Billeder som „Den Sønneløse“ og i „Enken“, „Den sidste af Slægten“ og „I Tanker“, „Kunstkenderen“ og „Kunstsamleren“. — Mødet mellem Ungdoms Letsind og Alderdoms bitre Erfaring har han malet i „En Straffeprædiken“.

Hans Følelse for Mennesket, for dets etiske saa vel som for dets fysiske Karakter har ogsaa fundet rige Udtryk i hans Portrætter. Et Mesterværk, selv om det er brunt i Tone og bærer Præg af Bonnats tunge Soliditet, er et saa tidligt Portræt — fra 1884 — som „Mutter Baum“, Brystbilledet af den lille vanføre Schautellerin, den sørgmodige og godhjertede Menneskesjæl, en virkelig Menneskeskildring i Portræt. Ogsaa fortrinligt er „Portræt af Fru Loose“, en bredt leende Kvinde med sort Hat og rød Tøjrose. Det er fra Aarhundredets Begyndelse, dejlig stemt i stærke Farver og med storartet Livfuldhed i Karakteristikken.

En Række Selvportrætter har en fremtrædende Plads i hans Portrætkunst. Mange af disse røber en skarp Selvgranskning, andre Selvoptagethed og giver Udtryk for en vis Tro paa sig selv midt i Menneskenes Ligegyldighed for eller Tvivl om ham. Alle giver de Billedet af en sjælfuld Personlighed.

Sjælfuld er ogsaa hans Behandling af Interiøret. For ham betyder det ikke alene Frihed til at kunne manøvrere med Farver og Former, med Lys og Skygge, for ham er det tillige Udtryk for en særegen Følelse for Stuen og dens Kultur, dens Minder og dens Historie. De Møbler, han samlede sig og glædede sig over, elskede han at male og afvandt dem Poesi.

Hvordan han betragtede disse gamle Sager fortæller han i et Brev af 21/10 1902:

— — — „Jeg kan forresten fortælle, at jeg har faaet forskellige gamle Ting efter min Tante Haberbie, en Sofa fra c. 1800

og dertil passende Stole. De have løse, med Krølhaar stoppede Hynder, og Sæderne er Rørfletning. De er lavede i min Bedstefaders Onkel, Hofsnedkermester Wolffs Værksted, og Træet til dem har den gamle Haberbier, Chinafareren, selv bragt med til Danmark. Ogsaa en smuk gammel Messing Maskine og nogle Kobbersager fulgte med, saa mit Hus bliver nu finere og finere. Naar jeg sidder alene hjemme, er det, som om disse gamle Ting ere levende Væsner, som gjemmer Hemmeligheder; jeg tror ikke, at jeg vilde blive særlig forundret, hvis Sofaen i en sen Aftenstund pludselig gav sine Tanker Luft og i afbrudte Sætninger fortalte lidt fra sin Ungdoms Vaar i forrige Aarhundredes romantiske Tid, da den var Hvilested for min Moders Slægt . . .”

Hans Interiører er ofte dejlige, hemmelighedsfulde poetiske Aabenbaringer, Stemningen i dem er næsten altid vemodig.

Ogsaa i Nature mortes har han viet de døde Ting en sand Kultus, et Glas ædel Vin eller duggede grønne Druer i kølig Klarhed — og Blomster i deres Duft og Pragt fandt i ham en saare fin og poetisk Tolker. I hans Landskabskunst er han udpræget Lyriker, snart er det Foraaret med dets friske uberørte Ynde, snart Høsten med dens falmende Pragt, der fængsler ham. Fine lette Skitser har han malet, næsten gjort med ingenting, — til sigtet saa lidt og derfor skabt saa meget.

I Landskaberne møder vi hans Barndomsland „paa en naturlig og utvungen Maade” — som han selv siger et Sted — og med Hjertets naive Lyst og Lykke i Naturglæden. Det er saa at sige den eneste Gren paa Kunstens Træ der for ham er groet i uanfægtet Fred.

ROSER

BILLEDFORTEGNELSE

Selvportræt. 1908. Tilh. Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg	4
Uroligt Vejr. Skitse. Privateje	17
Landskab. 1881. Bisserup. Privateje	21
Hvilende Dreng. 1881. Tilh. Oberst E. Koefoed	23
Drengen med Krukken. 1881. Tilh. Joh. Hansens Samling	25
Landskab ved Hamborg. 1896. Tilh. Fru E. Schou, Palsgaard	28
Selvportræt. 1885. Tegning. Tilh. Kobberstiksamlingen	31
Roser i et Glas. Tilh. Direktør C. Hansen, London	33
Rolands Mühle ved Hamburg. 1897. Pastel. Privateje	35
Portræt af Maleren Theobald Chartran. 1876. Tilh. Maleren Sven Schou	39

Gadeparti i Hamborg. 1893. Privateje	42
Vinterdag i Valby. 1903. Tilh. Kaptajn T. Warrer	45
Violinspilleren. 1902. Tilh. Direktør C. Hansen, London	48
Gamle Minder. 1902. Privateje	52
Gamle Minder. 1901. Tilh. Fru E. Schou, Palsgaard	57
Den syge Pige. 1905. Tilh. Dr. Karl Madsen	60
Portræt af Fru L. 1902. Tilh. Overretssagfører A. Salomonsen	63
I Tanker. 1906. Tilh. Grosserer Knud Abildgaard	62
Selvportræt. 1900. Kul og Kridt. Privateje	64
Udsigt mod Jesuskirken. 1903. Tilh. Enkefru E. Sjøqvist	67
Brystbillede af en ung Pige. 1904. Tilh. Fru E. Schou, Palsgaard	69
Selvportræt. 1903. Privateje	73
Maleren. 1907. Tilh. Kunstmuseet	75
Frederiksberg Kirke. 1902. Pastel. Tilh. Fru E. Schou, Palsgaard	79
Alvor. 1908. Tilh. Kunstmuseet	81
Portræt af Fru G. 1906. Tilh. Kunsthandler M. Grosell	85
Enken. 1908. Tilh. Overlærerinde Frk. O. Poulsen	89
Vindruer ved en Jydepotte. 1908. Tilh. Dr. Karl Madsen	91
Interiør. 1908. Privateje	93
Selvportræt. 1900. Tilh. Kunsthandler M. Grosell	96
Frugter paa et Bord. 1897. Privateje	99
Portræt af Kunstnerens Broder. 1913. Tilh. Fru E. Schou, Palsgaard	101
Roser. Privateje. (Over Billedfortegnelsen).	